

BAROMETER INTERNATIONALE SAMENWERKING 2011

Auteur: Ilse Hento

Barometer Internationale Samenwerking 2011

Amsterdam, september 2011

Auteur: Ilse Hento (Hento Policy Support)

Illustratie omslag, vormgeving: Brigitte Bazuin

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Achtergrond van het onderzoek	4
1.2	Methode van onderzoek	5
1.3	Leeswijzer	6
2.	Samenvatting en conclusies	7
3.	Houding tegenover ontwikkelingssamenwerking	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Het belang van ontwikkelingssamenwerking	13
3.3	Stellingen over ontwikkelingssamenwerking	15
3.4	Effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking	18
3.5	Voor- en tegenstanders van ontwikkelingssamenwerking	19
3.6	Attitudeschaal ISA	22
4.	Houding tegenover het budget voor ontwikkelingssamenwerking	25
4.1	Inleiding	25
4.2	Steun voor het overheidsbudget	25
4.3	Reden voor steun	28
5.	Problemen, werkwijze en actoren	31
5.1	Inleiding	31
5.2	Grootste probleem dat in ontwikkelingslanden speelt	31
5.3	Bijdrage van verschillende werkwijzen	33
5.4	Welk type projecten meest vertrouwen in	36
5.5	Meest geschikte actoren om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven	37
6.	Kennis van ontwikkelingssamenwerking	41
6.1	Inleiding	41
6.2	Bekendheid ontwikkelingsorganisaties	41
6.3	Bekendheid millenniumdoelen	43
7.	Gedrag	47
7.1	Inleiding	47
7.2	Eigen bijdrage aan activiteiten op gebied van ontwikkelingssamenwerking	47
	Bijlagen	
I	Weegspecificaties	52
II	Responsoverzicht	53
III	Ontwikkeling isa-schaal	54
IV	Tabellen	57
V	Vragenlijst	72

1. Inleiding

In opdracht van NCDO heeft Motivaction International B.V. onderzoek uitgevoerd naar de betrokkenheid bij internationale samenwerking van de Nederlandse bevolking. Dit onderzoek, genaamd Barometer Internationale Samenwerking 2011, vormt de zesde in een reeks van jaarlijkse metingen. Het eerste onderzoek heeft in 2006 plaatsgevonden. Motivaction heeft dit jaar uitsluitend het veldwerk voor het onderzoek uitgevoerd. De rapportage en analyse is door NCDO gedaan.

Vanaf 2009 is de vragenlijst grotendeels onveranderd gebleven. In de analyses is er aandacht voor eventuele verschuivingen onder de bevolking van jaar tot jaar. Dit rapport beschrijft met name verschillen tussen 2009, 2010 en 2011 en waar mogelijk over meerdere jaren.

1.1 Achtergrond van het onderzoek

NCDO is het Nederlands kennis- en adviescentrum voor mondiaal burgerschap en internationale samenwerking. Het centrum bevordert het publiek bewustzijn over internationale samenwerking en het belang van Nederland om op dit terrein actief te zijn. NCDO doet onderzoek, verstrekt kennis en advies, stimuleert publiek debat en is actief in onderwijs en educatie. Het werkt daarbij samen met overheid en politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en wetenschap. NCDO wordt gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

NCDO wil inzicht krijgen in het maatschappelijk draagvlak voor internationale samenwerking en wil aanknopingspunten verkrijgen voor handhaving en versterking hiervan. Daarom peilt het centrum sinds 2006 jaarlijks hoe het staat met de betrokkenheid van het Nederlandse publiek bij internationale samenwerking. Het doet dit door middel van grootschalig, empirisch onderzoek onder de bevolking in de Barometer Internationale Samenwerking.

Internationale samenwerking is grensoverschrijdende samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en particulieren gericht op mondiale ontwikkeling. Het gaat daarbij om het bevorderen van duurzame economische ontwikkeling, armoedebestrijding en het verbeteren van leefomstandigheden in arme landen, maar ook om het behoud en bevorderen van mondiale publieke goederen die ontwikkelingsrelevant zijn, zoals klimaat, voedsel- en energiezekerheid, veiligheid en gelijkheid.

De doelstelling van het onderzoek is:

Het in kaart brengen van de opvattingen, de houding en het gedrag van Nederlandse burgers ten opzichte van internationale samenwerking.

De vraagstelling luidt:

- Wat is de stand van zaken van de opvattingen, houding en gedrag onder het Nederlandse publiek ten aanzien van internationale samenwerking?
- Wat is het kennisniveau van respondenten over internationale samenwerking?
- Zijn er voor- en tegenstanders van internationale samenwerking aan te wijzen? Zo ja, wie zijn dit en op welke punten verschillen zij (vooral) van mening?

Aan Nederlandse burgers zijn vragen voorgelegd over de volgende thema's:

- Het belang en de bijdrage van internationale samenwerking en de reactie op stellingen over internationale samenwerking;
- Problemen, oplossingsrichtingen en ontwikkelingsactoren van/voor/in ontwikkelingslanden;
- Budget voor internationale samenwerking en de besteding van dat budget;
- De millenniumdoelen;
- Mondiale oriëntatie en de eigen bijdrage van Nederlandse burgers aan internationale samenwerking.

De volledige vragenlijst zoals deze is voorgelegd aan de respondenten, staat in bijlage 6. In de vragenlijst en in dit rapport wordt in plaats van het begrip 'internationale samenwerking' steeds 'ontwikkelingssamenwerking' gebruikt. De reden hiervoor is dat ontwikkelingssamenwerking onder het grote publiek een bekender fenomeen is dan 'internationale samenwerking'. NCDO zelf hanteert veelal het begrip internationale samenwerking, dat – zoals hierboven is omschreven – iets verder gaat dan ontwikkelingssamenwerking.

In de analyses die dit jaar zijn gedaan, is extra aandacht besteed aan een analyse naar politieke partijen. In dit rapport wordt verslag gedaan van eventuele verschillen tussen aanhangers van politieke partijen in kennis, houding en gedrag ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking.

1.2 Methode van onderzoek

Net als in 2009 en 2010 is gekozen voor een online meting. Hiervoor is een representatieve steekproef getrokken onder de Nederlandse bevolking in de leeftijd van 15 t/m 70 jaar van 1544 respondenten (n=1544). De steekproef is getrokken uit het StemPunt.nu-panel van Motivaction. Van alle respondenten waren de sociodemografische kenmerken als leeftijd, geslacht en opleiding bekend. Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 21 mei t/m 10 juni 2011.

Weging

Er is een weging uitgevoerd om de data zo representatief mogelijk te maken voor de Nederlandse bevolking. De volgende weegvariabelen zijn gehanteerd: geslacht, leeftijd, opleiding, regio, Mentality¹ en de stemintentie, gepeild in december 2010. In bijlage 1 is de weegspecificatie te vinden.

1.3 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft de resultaten van de Barometer Internationale Samenwerking 2011. De belangrijkste resultaten zijn te vinden in hoofdstuk 2: Samenvatting en conclusies. Hoofdstuk 3 gaat in op de houding van de Nederlandse bevolking tegenover ontwikkelingssamenwerking. Het hoofdstuk besteedt ook aandacht aan verschillen en overeenkomsten tussen de voor- en tegenstanders van internationale samenwerking, evenals verschillen en overeenkomsten tussen de stemmers op de verschillende politieke partijen. Hoofdstuk 4 gaat in op de houding tegenover het budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoofdstuk 5 belicht vervolgens de belangrijkste problemen die er volgens de bevolking spelen in ontwikkelingslanden. Bovendien: wat zien zij als de meest effectieve werkwijze en meest geschikte actor om deze problemen op te lossen of aan te pakken? Hoofdstuk 6 gaat in op de kennis van de Nederlandse bevolking van ontwikkelingssamenwerking en hoofdstuk 7 op het gedrag: welke bijdrage leveren Nederlanders zelf aan ontwikkelingssamenwerking.

De resultaten worden beschreven aan de hand van tabellen met rechte tellingen voor alle vragen die in de huidige meting zijn gesteld. Resultaten van vragen die zowel in 2009, 2010 en 2011 zijn gesteld, worden naast elkaar weergegeven en op verschillen getoetst. Significante verschillen worden met het symbool * in de tabel aangegeven.²

Voor het overzicht zijn sommige antwoordcategorieën in tabellen in het rapport samengevoegd. In de bijlage zijn voor alle vragen tabellen te vinden waarin de antwoordcategorieën niet zijn samengevoegd. Door de samenvoeging ontstaan soms afrondingsverschillen. Hierdoor tellen de percentages in het rapport niet altijd op tot 100% en kunnen de percentages in het rapport iets afwijken van de percentages in de bijlage.

In bijlage 1 en 2 zijn de weegspecificatie en het responsoverzicht te vinden. In bijlage 3 wordt de ontwikkeling van de ISA-schaal beschreven. Bijlage 4 bevat een tabellenset met de resultaten van zowel 2010 als 2011. Hierbij is dezelfde volgorde aangehouden als in de vragenlijst zoals deze aan de respondenten is voorgelegd. De vragenlijst zelf is opgenomen in bijlage 5.

---

1 Het Mentality-model is in 1997 ontwikkeld door Motivaction. Het is een segmentatie-model gebaseerd op waardenoriëntatie en leefstijl. Voor lezers die niet bekend zijn met de milieus en het Mentality-model, of hierover meer informatie willen, wordt verwezen naar de website van Motivaction: www.motivaction.nl.

2 Met een significant effect wordt bedoeld dat verschillen tussen groepen of meetjaar niet op toeval berusten. Dit wordt bepaald door middel van statistische toetsing (groepentoetsen). In dit onderzoek is een betrouwbaarheidsgrens gekozen van 95%. Indien in dit rapport verschillen besproken worden die niet significant zijn, wordt dit expliciet vermeld.

2. Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk treft u de samenvatting aan van de resultaten van de Barometer Internationale Samenwerking 2011. Het gaat in op de houding, de kennis en het gedrag van de Nederlandse bevolking ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking.

Dit jaar is er extra aandacht voor een analyse naar politieke partijen. In de Barometer van 2011 is gevraagd naar het stemgedrag van respondenten bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2010. In deze samenvatting wordt verslag gedaan naar de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen aanhangers van politieke partijen als het gaat om kennis, houding en gedrag ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking.

Houding tegenover ontwikkelingssamenwerking

Nederlanders staan nog steeds overwegend positief tegenover belang ontwikkelingssamenwerking

Een meerderheid van de Nederlandse bevolking is van mening dat het (zeer) belangrijk is om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen (64%). Na een lichte daling vorig jaar, is het percentage mensen dat ontwikkelingssamenwerking belangrijk vindt dit jaar gestabiliseerd. Ook een meerderheid van de Nederlanders is van mening dat de problemen zo groot zijn dat we niet kunnen toekijken zonder te helpen, en dat het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden ook in het belang van de rijkere landen is. Nederlanders zijn verdeeld over de oplosbaarheid van het armoedeprobleem. De meeste Nederlanders zijn hierover neutraal of weten niet of armoede wel op te lossen valt. Ondanks deze verdeeldheid is wel meer dan de helft van de Nederlanders van mening dat ontwikkelingslanden hun problemen niet zelf op moeten lossen.

Verdeeldheid over bijdrage van ontwikkelingssamenwerking

Sinds 2009 is het aandeel Nederlanders dat denkt dat ontwikkelingssamenwerking deels wel, deels niet bijdraagt aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden, stabiel: 60% deelt deze mening. Ten opzichte van vorig jaar is het aandeel Nederlanders dat van mening is dat ontwikkelingssamenwerking wel bijdraagt, licht gedaald. Ook het percentage Nederlanders dat vindt dat geld geven aan ontwikkelingssamenwerking zin heeft, is dit jaar licht gedaald. Toch meent 41% van de Nederlanders nog steeds dat geld geven zin heeft, ondanks de verdeeldheid over de bijdrage van ontwikkelingssamenwerking en de oplosbaarheid van het armoedeprobleem.

Nederlanders zijn voorstander of neutraal over ontwikkelingssamenwerking

Evenals vorig jaar is ruim 40% voorstander van ontwikkelingssamenwerking, en is een minderheid (17%) tegenstander. Dat betekent dat een vrij grote groep geen keuze kan of wil maken om voor- of tegenstander te zijn. De belangrijkste redenen om voorstander te zijn betreffen dat we elkaar moeten helpen en dat ieder mens recht heeft op een goed leven en een eerlijke

kans. Tegenstanders zijn, vaker dan vorig jaar, van mening dat het geld op de verkeerde plek terecht komt. Daarnaast vinden zij dat het een bodemloze put is en dat eerst de eigen economie op orde moet komen. Vorig jaar was deze laatste reden nog de belangrijkste reden van tegenstanders, dit jaar is deze reden gezakt naar de derde plaats.

Houding dit jaar stabiel

Zagen we vorig jaar een lichte daling in de algehele attitude³ van Nederlanders tegenover ontwikkelingssamenwerking in vergelijking met 2009, dit jaar blijkt de algehele attitude nauwelijks af te wijken van die van 2010. Over veel punten denkt men hetzelfde als vorig jaar. Nederlanders blijven overwegend positief over het belang van ontwikkelingssamenwerking, maar zijn wel iets minder positief over het nut van geld daaraan geven en de effectiviteit van de hulp. De kleine verschuivingen in de schaal wegen nauwelijks op tegen de stabiliteit in mening over andere punten.

GroenLinks-stemmers zijn buitengewoon positief, PVV-stemmers negatief

Mensen die op GroenLinks hebben gestemd staan over het algemeen veel positiever tegenover ontwikkelingssamenwerking dan de aanhangers van de overige partijen. Maar ook D66-stemmers, en in iets mindere mate stemmers op het CDA, de PvdA en de SP, staan positiever tegenover ontwikkelingssamenwerking dan gemiddeld. PVV-aanhangers staan juist veel negatiever tegenover ontwikkelingssamenwerking. Ook negatiever dan gemiddeld, maar in mindere mate dan de PVV-stemmers, is de achterban van de VVD en degenen die niet stemmen.

Het budget voor ontwikkelingssamenwerking

Meerderheid steunt overheidsbudget, maar steun staat onder druk

Ten opzichte van vorig jaar is het aandeel Nederlanders dat vindt dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden of gelijk moet blijven (58%) weer iets toegenomen. Was er vorig jaar sprake van een aanzienlijke daling, dit jaar heeft deze daling zich in zekere mate geconsolideerd. De voornaamste reden om het overheidsbudget te steunen is we het hier goed hebben en kunnen missen. 42% vindt dat het budget verminderd moet worden. De voornaamste reden om het overheidsbudget te willen verminderen is dat Nederlanders vinden dat eerst de eigen economie op orde moet komen. Ook uit onderzoeken van het SCP⁴ blijkt dat ontwikkelingssamenwerking, samen met Defensie, steevast de meest populaire bezuinigingspost is. Al met al kan geconcludeerd worden dat er steun is voor het overheidsbudget, maar dat deze steun wel onder druk staat.

Kabinetspartijen zijn vaker voor vermindering, met uitzondering van het CDA

De aanhang van de VVD (kabinet) en de PVV (gedoogpartner) zijn vaker dan de aanhangers van de overige partijen van mening dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking verminderd moet worden. Dit is geheel in lijn met de voorgenomen bezuinigingen die het kabinet per 2012 voorstaat. De aanhangers van het CDA (ook deelnemer aan het kabinet)

---

3 Een aantal houdingsvragen is in een schaal verwerkt zodat er een score wordt verkregen voor de attitude (ISA-schaal). De gemiddelde score kunnen we over de jaren heen met elkaar vergelijken.

4 Zie kwartaalbericht nr. 2 2011 van het SCP: www.scp.nl.

vinden vaker dan gemiddeld dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking gelijk moet blijven, en blijken minder vaak voor een vermindering te zijn.

Problemen, werkwijze en actoren

Gebrek aan goed beleid en openbaar bestuur grootste probleem

Evenals de voorgaande jaren vinden Nederlanders een gebrek aan goed beleid en een goed openbaar bestuur het grootste probleem dat in ontwikkelingslanden speelt. Dit jaar is een nog weer iets groter aandeel (35%) deze mening toegedaan dan vorig jaar. Vooral de aanhangers van het CDA en de VVD vinden vaker dan de aanhangers van de overige partijen een gebrek aan goed openbaar bestuur het grootste probleem. Op de tweede en derde plaats staan – gelijk aan voorgaande jaren – een gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke hulpbronnen, en conflicten en rampen.

Meeste bijdrage verwacht van structurele armoedebestrijding

De helft van de bevolking (51%) denkt dat het financieren van projecten gericht op structurele armoedebestrijding (veel) bijdraagt aan de ontwikkeling van een land en het bestrijden van armoede. Ook is men positief over de bijdrage van werkwijzen die gericht zijn op het verstrekken van microkredieten en het werken aan de maatschappijopbouw. Minder positief is men over een werkwijze als noodhulp, of werkwijzen die meer gericht zijn op activiteiten in Nederland, zoals lobby en beleidsbeïnvloeding of bewustwordingsactiviteiten. Men verwacht dat deze werkwijzen minder, of vrijwel niet, bijdragen aan de ontwikkeling van een land of het bestrijden van armoede. Ten opzichte van vorig jaar zijn de verwachtingen over de bijdragen van de verschillende werkwijzen stabiel, met uitzondering van noodhulp, het uitzenden van deskundigen en de microkredieten. Daarover is men minder positief dan vorig jaar. Over het algemeen zijn PVV-stemmers en de niet-stemmers pessimistischer over de bijdragen van de verschillende werkwijzen dan de aanhangers van de overige partijen. Ook VVD-aanhangers blijken pessimistisch over werkwijzen als noodhulp en lobby en beleidsbeïnvloeding.

Voorkeur voor ontwikkelingshulp gericht op onderwijs, water en gezondheidszorg

Als Nederlanders zelf geld zouden mogen verdelen over een aantal typen projecten gericht op ontwikkelingssamenwerking, dan kiest 45% van de bevolking een project gericht op onderwijs, water en gezondheidszorg. Dit was de voorgaande jaren ook al het geval, behalve dat in 2011 het aandeel dat zijn geld besteedt aan projecten voor gezondheidszorg, is gedaald. Verder is opvallend dat projecten gericht op een goed openbaar bestuur pas op de vierde plaats komen, terwijl een gebrek aan goed openbaar bestuur wel als grootste probleem wordt gezien. VVD-aanhangers geven aan hier wel meer dan gemiddeld geld aan te zullen geven, hetgeen in lijn is met de eerdere bevinding dat zij dit ook het grootste probleem vonden. Verder geven alle aanhangers van de verschillende politieke partijen aan dat zij meer dan gemiddeld hun geld zouden besteden aan onderwijs, water en gezondheid, met uitzondering van de PVV- en niet-stemmers.

Professionele ontwikkelingsorganisaties en internationale organisaties zijn meest geschikte actoren

Bijna de helft van de Nederlandse bevolking vindt dat professionele ontwikkelingsorganisaties als Oxfam Novib, War Child en Terre des Hommes het meest geschikt zijn om

ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. De steun voor deze actoren is al jaren stabiel en ligt dit jaar op 49%. De professionele ontwikkelingsorganisaties worden op de voet gevolgd door internationale organisaties. Zagen we vorig jaar een stijging in het aandeel Nederlanders dat hier het meeste vertrouwen in had, dit jaar is de steun voor internationale organisaties gedaald van 55% naar 46%. Vooral PVV- en niet-stemmers hebben weinig vertrouwen in deze organisaties.

Particulieren en professionele ontwikkelingsorganisaties besteden hun geld het best

De helft van de Nederlandse bevolking is van mening dat particulieren en professionele ontwikkelingsorganisaties hun budget goed tot zeer goed besteden. Daarmee is het vertrouwen van mensen in hoe organisaties hun geld besteden niet evenredig met wat mensen de meest geschikte actor vinden om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Zo bleek bijna de helft van de bevolking internationale organisaties een geschikte actor te vinden, terwijl slechts 36% er vertrouwen in heeft dat zij hun budget goed besteden. Omgekeerd is het aandeel dat van mening is dat hulpinitiatieven van particulieren de meest geschikte actor zijn niet groot, maar vindt wel de helft van de bevolking dat zij het budget goed tot zeer goed besteden. Het lijkt erop dat de omvang van een organisatie bepalend is voor de mate van vertrouwen in budgetbesteding. Verder valt op dat het vertrouwen in de budgetbesteding van alle organisaties met een eigen budget is gestegen ten opzichte van vorig jaar. Het vertrouwen in de budgetbesteding van de nationale overheid is het laagst. Vooral SP- en PVV-stemmers hebben daar minder dan gemiddeld vertrouwen in. VVD- en PVV-stemmers hebben minder dan gemiddeld vertrouwen in de budgetbesteding van internationale organisaties.

Kennis

Tweederde van de Nederlandse bevolking kan een ontwikkelingsorganisatie noemen

De bekendheid met ontwikkelingsorganisaties is over het algemeen niet groot. Een derde van de bevolking kan geen enkele organisatie noemen die zich bezighoudt met ontwikkelingssamenwerking. Tweederde van de Nederlanders kan dat wel. Oxfam Novib en Unicef zijn, evenals vorig jaar, de meest bekende organisaties: rond de 30% noemt spontaan deze organisaties. Artsen zonder Grenzen, het Rode Kruis en Plan Nederland zijn de daarna meest genoemde organisaties, alhoewel Artsen zonder Grenzen veel minder vaak genoemd wordt dan in 2010. De reden hiervan is onduidelijk.

Bekendheid millenniumdoelen niet groot, wel toegenomen in loop der tijd

Bijna de helft van de Nederlanders (45%) heeft nog nooit gehoord van de millenniumdoelen. Daarentegen geeft in totaal 46% aan 'wel' of 'geloof van wel' gehoord te hebben van de millenniumdoelen. De bekendheid van de millenniumdoelen is in de loop der tijd toegenomen. Was eerder meer dan de helft van de bevolking niet op de hoogte van deze doelen, vanaf 2009 is dat percentage gedaald tot onder de 50%. In vergelijking met andere Europese landen is de bekendheid van de millenniumdoelen in Nederland hoog te noemen.

23% noemt minimaal één doel, bestrijden armoede en honger meest bekend

Ruim één op de vijf Nederlanders kan minimaal één millenniumdoel noemen, 77% kan geen enkel concreet doel noemen. De laatste drie jaren zien we hier geen verandering in, daarvoor kon een nog groter deel van de bevolking geen enkel millenniumdoel noemen. Onder

degenen die wel een millenniumdoel kunnen noemen is het bestrijden van armoede en honger met afstand het meest bekende doel, gevolgd door het verzorgen van schoon drinkwater en het tegengaan van sloppenwijken en milieuvervuiling, en scholing voor kinderen. De bekendheid van de afzonderlijke millenniumdoelen is niet veranderd ten opzichte van vorig jaar.

Kennis verschilt per politieke partij aanhangers

PVV-stemmers en niet-stemmers blijken vaker dan gemiddeld geen enkele organisatie te kunnen noemen als het gaat om ontwikkelingssamenwerking, terwijl GroenLinks- en D66-aanhangers het meest vaak een organisatie kunnen noemen. De bekendheid van de ontwikkelingsorganisaties verschilt nogal per partij. Zo is het Rode Kruis weinig bekend onder aanhangers van het CDA, en juist wat vaker onder aanhangers van de PVV. Artsen zonder Grenzen is niet zo bekend onder de PvdA-stemmers, maar wel bij de aanhang van het CDA, de VVD, D66 en GroenLinks. Oxfam Novib is vooral bekend bij PvdA-, GroenLinks- en D66-stemmers, evenals een organisatie als Unicef. Millenniumdoelen zijn het meest bekend onder de aanhang van GroenLinks en D66, terwijl ook PvdA- en SP-stemmers iets vaker dan gemiddeld bekend zijn met de millenniumdoelen. VVD- en CDA-stemmers wijken niet af van de gemiddelde bekendheid, terwijl PVV- en niet-stemmers juist minder vaak bekend zijn de millenniumdoelen.

Gedrag

Driekwart Nederlanders levert een eigen bijdrage

Evenals in de voorgaande jaren blijkt 75% van de Nederlanders in de afgelopen twaalf maanden een eigen bijdrage te hebben geleverd aan ontwikkelingssamenwerking. Dat betreft over het algemeen zeer diverse activiteiten. De meest populaire activiteit is het doneren van goederen als kleding, schoenen etc.: 40% heeft dit gedaan in het afgelopen jaar. Daarnaast is het geld geven via losse donaties (37%), het meedoen aan een loterij (36%) en het kopen van fairtradeproducten (31%) ook populair. Met name de laatste activiteit is aan een opmars bezig en stijgt gestaag sinds 2009. Het doen van losse donaties is juist iets gedaald ten opzichte van vorig jaar. Ook afgenomen ten opzichte van vorig jaar is het donateur zijn van één of meerdere ontwikkelingsorganisaties.

Grote donaties worden minder vaak gedaan

Degenen die geld geven aan ontwikkelingssamenwerking zijn dit jaar iets minder royaal geweest dan voorgaande jaren. Grote bedragen, vooral tussen de 100 en 250 euro, worden minder vaak gegeven dan vorig jaar. In totaal besteedt 35% van de donateurs meer dan 50 euro aan goede doelen, en 55% besteedt een bedrag tot 50 euro. Dit percentage is vergelijkbaar met dat van vorig jaar. Van de donateurs weet een derde niet aan te geven om welke reden zij goede doelen steunen. Het is de vraag of er hierbij sprake was van een bewuste keuze iets te doen voor ontwikkelingssamenwerking. Degenen die dat wel weten, vinden het vooral belangrijk de medemens te helpen en een steentje bij te dragen. Deze reden werd ook in de voorgaande jaren het vaakst genoemd.

CDA-aanhang vaker grote(re) donateur

Geld geven via losse donaties is vooral populair bij de aanhang van het CDA en GroenLinks, het meedoen aan een loterij bij PvdA'ers en CDA'ers. Het doneren van goederen wordt vooral gedaan door GroenLinks en SP-aanhangers, het kopen van fairtradeproducten is het meest

populair onder GroenLinks- en D66-stemmers. Aanhangers van het CDA geven beduidend vaker een bedrag boven de 50 euro dan gemiddeld. Ook de grotere donaties, tot 500 euro, worden vaak gedaan door CDA'ers, terwijl bedragen boven de 500 euro weer vaker gedaan worden door aanhangers van de VVD en D66.

Tot slot

De houding van de Nederlandse bevolking tegenover ontwikkelingssamenwerking is niet of nauwelijks veranderd ten opzichte van vorig jaar. In 2010 zagen we dat er sprake was van een iets grotere terughoudendheid, maar dat heeft zich dit jaar niet doorgezet. Deze terughoudendheid werd vooral in verband gebracht met de economisch verslechterde situatie in Nederland, waardoor met name de steun voor het overheidsbudget onder druk kwam te staan. Die steun is dit jaar min of meer gestabiliseerd. Ook al is een aanzienlijk deel van de bevolking voor een vermindering van het overheidsbudget, er is nog altijd een kleine meerderheid die vindt dat het overheidsbudget gelijk moet blijven of vergroot moet worden. Daarmee staat meer dan de helft van de Nederlandse bevolking niet achter de huidige kabinetsplannen om het budget voor ontwikkelingssamenwerking terug te schroeven. Of deze houding volgend jaar beklijft, zal mede afhangen van de economische ontwikkelingen, die er – zoals het zich nu laat aanzien – niet heel gunstig uitzien voor de nabije toekomst.

De kennis die de Nederlandse bevolking heeft van ontwikkelingssamenwerking is misschien niet heel hoog te noemen, maar de laatste jaren wel stabiel. Ten opzichte van de andere landen in Europa scoort Nederland goed als het gaat om de bekendheid van de millenniumdoelen. De daadwerkelijke kennis over de millenniumdoelen – dat wil zeggen dat men ze kan benoemen – is echter beperkt.

Een aanzienlijk deel van de bevolking is op de een of andere manier ook zelf betrokken bij ontwikkelingssamenwerking. Driekwart levert een eigen bijdrage door bijvoorbeeld goederen te doneren of losse donaties te doen. Hierbij is er niet altijd sprake van een bewuste keuze. Voor een deel van de bevolking is het echter wel degelijk een bewuste keuze iets te doen aan ontwikkelingssamenwerking, getuige onder andere de opmars van het kopen van fairtrade-producten en het niet kopen van producten waarvan men weet dat ze op oneerlijke wijze of milieuvriendelijk geproduceerd worden.

In zowel de houding, kennis en het gedrag aangaande ontwikkelingssamenwerking is er een duidelijke scheidslijn te zien onder de aanhangers van de verschillende politieke partijen. GroenLinks- en D66-stemmers springen er vaak aan de positieve kant uit, terwijl PVV-aanhangers en degenen die niet stemmen vaak negatiever zijn, of vaker geen mening hebben over ontwikkelingssamenwerking. De overige partijen staan over het algemeen aan de positieve kant, met uitzondering van de VVD-aanhangers, die ook vaker dan gemiddeld wat negatiever zijn. Daarmee is een aloude scheidslijn tussen 'links' en 'rechts' nog springlevend als het gaat om het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking. Opvallend is dat een partij als het CDA, van oudsher zeer sterk in de traditie van ontwikkelingshulp, er in dit opzicht niet uitspringt.

3. Houding tegenover ontwikkelings-samenwerking

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de houding van Nederlanders tegenover ontwikkelingssamenwerking. In de Barometer 2011 is een groot aantal vragen gesteld over hoe Nederlanders denken over (het belang van) ontwikkelingssamenwerking, hoe effectief men ontwikkelingssamenwerking vindt, en of men zichzelf als voor- of tegenstander ziet van ontwikkelingssamenwerking. De antwoorden van dit jaar worden vergeleken met de antwoorden die Nederlanders in 2010 en in 2009 hebben gegeven. Ook zullen – daar waar relevant – interessante verschillen en/of overeenkomsten tussen de stemmers op de verschillende politieke partijen worden belicht. Paragraaf 3.2 gaat in op het belang dat Nederlanders hechten aan ontwikkelingssamenwerking en paragraaf 3.3 behandelt stellingen over het functioneren van ontwikkelingssamenwerking. Paragraaf 3.4 gaat in op de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking en tot slot worden in paragraaf 3.5 de scores op de verschillende onderdelen tot een houdingsschaal samengevat en gepresenteerd, waarbij ook gekeken wordt naar de overeenkomsten en verschillen tussen diverse groepen Nederlanders.

3.2 Het belang van ontwikkelingssamenwerking

In de Barometer is gevraagd hoe belangrijk men het vindt om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen. In tabel 3.1 is te zien hoe zij daar in de opeenvolgende jaren 2009 tot en met 2011 over denken.

Tabel 3.1 Belang van ontwikkelingssamenwerking

Hoe belangrijk is het, naar uw mening, om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen?	2009	2010	2011
Zeer onbelangrijk	4%	5%	4%
Onbelangrijk	3%	4%*	4%
Ertussenin	23%	27%*	25%
Belangrijk	50%	47%	44%
Zeer belangrijk	18%	15%*	20%*
Weet niet/geen mening	3%	2%	3%
Totaal	100%	100%	100%

* het betreft hier significante verschillen

Hulp voor mensen in arme landen is weer iets belangrijker geworden

In de opeenvolgende jaren is er steeds een ruime meerderheid die het (zeer) belangrijk vindt mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen. Nam echter vorig jaar het belang dat Nederlanders hechten aan het helpen van mensen in arme landen iets af – van 68% in 2009 naar 62% in 2010 –, in 2011 is dat percentage weer gestegen tot 64%. Vooral het aandeel dat het zeer belangrijk vindt mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen, is gestegen van 15% in 2010 naar 20% in 2011. Het aandeel mensen dat het (zeer) onbelangrijk vindt mensen in arme landen te helpen is redelijk stabiel in de loop der jaren en ligt in 2011 op 8%.

GroenLinks-stemmers vinden ontwikkelingssamenwerking meest belangrijk, PVV-stemmers het minst

Onder degenen die ontwikkelingssamenwerking belangrijk tot zeer belangrijk vinden, bevinden zich relatief veel GroenLinks-stemmers: 89% tegenover 64% gemiddeld. Ook onder CDA, PvdA, D66 en SP stemmers bevinden zich meer dan gemiddeld mensen die ontwikkelingssamenwerking (zeer) belangrijk vinden. Dit in tegenstelling tot stemmers op de PVV: 43% van de PVV-stemmers geeft aan het (zeer) belangrijk te vinden mensen in arme landen zich te helpen ontwikkelen. Het is dan ook niet verrassend dat onder degenen die het (helemaal) niet belangrijk vinden arme mensen te helpen er relatief veel PVV-stemmers te vinden zijn: 19% tegenover 8% gemiddeld. Ook VVD-stemmers vinden vaker dan gemiddeld (10%) het (zeer) onbelangrijk mensen in arme landen zich te helpen ontwikkelen.

Naast het belang dat men hecht aan ontwikkelingssamenwerking is ook gevraagd hoe betrokken Nederlanders zich voelen bij hun omgeving. Over vier gebieden is gevraagd of Nederlanders zich betrokken voelen bij wat er gebeurt: in de wereld, in Europa, in Nederland en in de gemeente/regio waar men woont. Zij konden op een 5-puntsschaal aangeven in welke mate zij zich bij deze gebieden betrokken voelen. In tabel 3.2 zijn de resultaten te zien voor de opeenvolgende jaren in hoeverre men zich in (zeer) hoge mate betrokken voelt.

Tabel 3.2 Betrokkenheid Nederlanders, % in (zeer) hoge mate**

In hoeverre voelt u zich betrokken bij wat er gebeurt in:			
	2009	2010	2011
De wereld	18%	15%	16%
Europa	15%	15%	15%
Nederland	38%	38%	35%*
De gemeente of regio waar u woont	34%	38%*	30%*

* het betreft hier significante verschillen

** in de tabel gaat het om het aandeel respondenten met een (zeer) hoge mate van betrokkenheid. De percentages in deze tabel tellen daarom niet op tot 100%

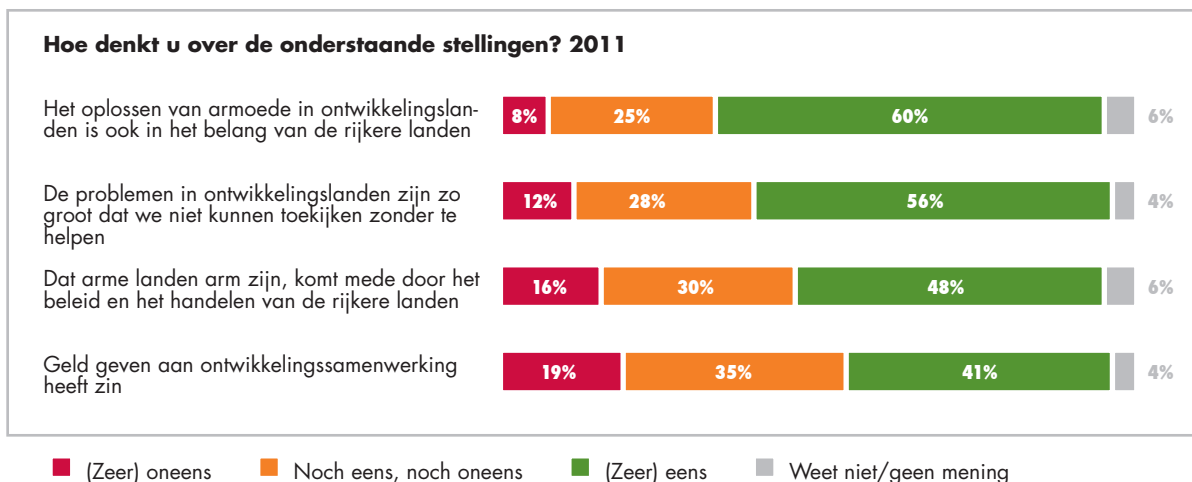
Betrokkenheid bij de wereld en Europa stabiel

De betrokkenheid bij Europa en de wereld is ten opzichte van de voorgaande jaren min of meer hetzelfde gebleven: rond de 15% voelt zich (zeer) betrokken bij wat er in de wereld en in Europa gebeurt. Dit percentage ligt over het algemeen lager dan de betrokkenheid bij Nederland of in de gemeente of regio waar men woont. Dat is dit jaar ook het geval, zij het dat ten opzichte van 2010 de betrokkenheid van Nederlanders bij de gemeente of regio waar ze wonen is afgenomen. In 2010 voelde nog 38% zich (zeer) betrokken bij wat er gebeurt in hun directe omgeving, in 2011 is dat gedaald naar 30%. Een en ander kan te maken met het feit dat in 2010 – rond het moment van ondervraging – Nederland in de ban was van de verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen. Over het algemeen is er dan een iets grotere betrokkenheid waar te nemen. Maar aangezien er ook ten opzichte van 2009 sprake is van een daling, kan gesteld worden dat de betrokkenheid van mensen bij wat er gebeurt in hun directe omgeving de laatste jaren is afgenomen. Hetzelfde geldt voor de betrokkenheid bij wat er in Nederland gebeurt. Ook deze betrokkenheid is, weliswaar in iets mindere mate, afgenomen ten opzichte van 2010 en het jaar daarvoor.

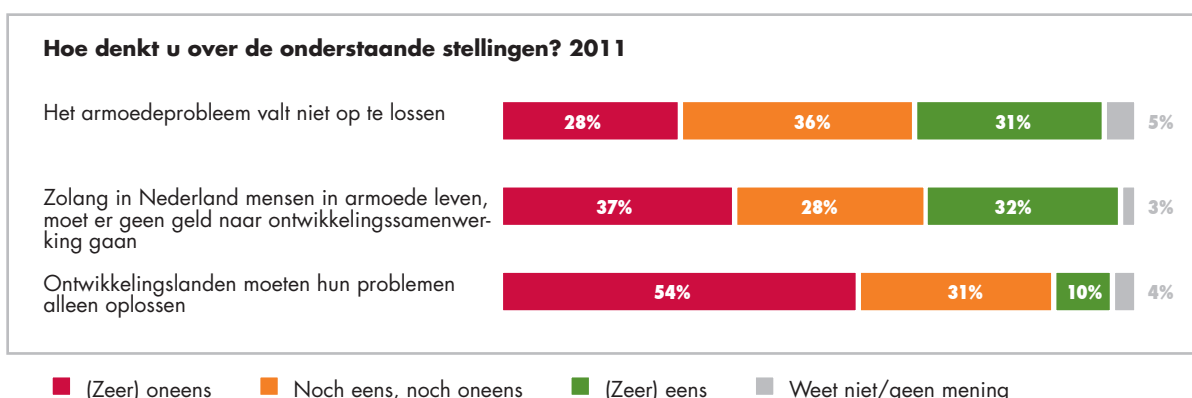
3.3 Stellingen over ontwikkelingssamenwerking

In de Barometer 2011 is, evenals in 2009 en 2010, aan de respondenten een aantal stellingen voorgelegd met daarin uitspraken over het belang van ontwikkelingssamenwerking. Men kon aangeven het (zeer) eens te zijn met de stelling tot (zeer) oneens. De stellingen zijn in te delen in positief en negatief geformuleerde stellingen. De resultaten voor 2011 worden in figuur 3.2 en 3.3 gepresenteerd.

Figuur 3.2 Positief geformuleerde stellingen over het belang van ontwikkelingssamenwerking (2011)

Figuur 3.3 Negatief geformuleerde stellingen over het belang van ontwikkelingssamenwerking (2011)

Ruim een kwart is neutraal over het belang van ontwikkelingssamenwerking

Een aanzienlijk deel van de Nederlanders spreekt zich neutraal uit als het gaat om het belang van ontwikkelingssamenwerking. Zo is ruim een kwart van de Nederlanders het niet eens, maar ook niet oneens met de genoemde stellingen. Vooral de stellingen ‘geld geven aan ontwikkelingssamenwerking heeft zin’ en ‘het armoedeprobleem valt niet op te lossen’ worden neutraal beantwoord. Meer dan een derde, respectievelijk 35% en 36%, van de Nederlanders is het noch eens, noch oneens met deze stellingen.

Meerderheid vindt dat ontwikkelingslanden hulp moeten krijgen

Een ruime meerderheid van de Nederlanders spreekt zich wel uit over ontwikkelingssamenwerking. Meer dan de helft van de Nederlanders (60%) is van mening dat het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden in het belang van rijkere landen is. Ook vindt een meerderheid

(56%) dat de problemen zo groot zijn dat we niet kunnen toekijken zonder te helpen. Bijna de helft van de Nederlanders (48%) is overigens van mening dat arme landen zo arm zijn door toedoen van het beleid en handelen van de rijkere landen.

Verdeeldheid over oplossing armoedeprobleem

Ook al vindt een ruime meerderheid dat het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden ook in het belang van rijkere landen is, slechts 31% van de Nederlanders meent dat het armoedeprobleem oplosbaar is. Een bijna vergelijkbaar percentage (28%) is van mening dat het armoedeprobleem niet op te lossen is, en het grootste percentage is neutraal of weet het niet (41%). Ook al is men verdeeld over de oplosbaarheid van de problemen, meer dan de helft van de Nederlanders (54%) vindt dat ontwikkelingslanden niet alleen hun problemen op moeten lossen.

En over financiële steun

Ook de stelling 'geld geven aan ontwikkelingssamenwerking heeft zin' levert een divers beeld op. Zo is een aanzienlijk deel van de Nederlanders (41%) ervan overtuigd dat financiële steun zin heeft, maar een bijna vergelijkbaar percentage is neutraal of weet het niet. Eén op de vijf Nederlanders is van mening dat geld geven geen zin heeft.

Een derde van de Nederlanders vindt dat er geen geld naar ontwikkelingssamenwerking moet gaan zolang er in Nederland nog mensen in armoede leven. Een iets hoger percentage (37%) is het hier mee oneens, en ook bijna een derde is neutraal of weet het niet.

Armoede in Nederland eerst oplossen

In tabel 3.4 zijn alle stellingen opgenomen met de percentages voor '(zeer) eens' voor de jaren 2009, 2010 en 2011. Wat opvalt is dat vooral de stelling 'zolang in Nederland mensen in armoede leven, moet er geen geld naar ontwikkelingssamenwerking gaan' in de loop der tijd aan steun wint. In 2009 was 23% het (zeer) eens met deze stelling, in de jaren daarna neemt het percentage toe tot 28% in 2010, en 32% in 2011. Kennelijk is men van mening dat eerst armoede in Nederland moet worden opgelost. Ook is men ten opzichte van 2010 iets terughoudender in de opvatting dat geld geven aan ontwikkelingssamenwerking zin heeft. Het aandeel dat geld geven zinvol vindt is in 2011 afgenomen ten opzichte van 2010. In 2011 is – evenals in 2009 – 41% deze mening toegedaan, in 2010 was dat nog 45%.

Tabel 3.4 Hoe denkt u over onderstaande stellingen? % (zeer) eens**

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? % (zeer) eens			
	2009	2010	2011
Het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden is ook in het belang van de rijkere landen	63%	58%*	60%
De problemen in ontwikkelingslanden zijn zo groot dat we niet kunnen toekijken zonder te helpen	64%	57%*	56%
Dat arme landen arm zijn, komt mede door het beleid en het handelen van de rijkere landen	50%	46%*	48%
Geld geven aan ontwikkelingssamenwerking heeft zin	41%	45%*	41%*
Het armoedeprobleem valt niet op te lossen	34%	36%	31%*
Zolang in Nederland mensen in armoede leven, moet er geen geld naar ontwikkelingslanden gaan	23%	28%*	32%*
Ontwikkelingslanden moeten hun problemen alleen oplossen	10%	10%	10%

* het betreft hier significante verschillen

** in de tabel gaat het om het aandeel respondenten dat het (zeer) eens is. De percentages in deze tabel tellen daarom niet op tot 100%

Belang van ontwikkelingshulp redelijk stabiel

Ten opzichte van vorig jaar is het belang dat Nederlanders hechten aan ontwikkelingssamenwerking redelijk stabiel te noemen. Was er in 2010 sprake van iets meer terughoudendheid van de Nederlanders tegenover ontwikkelingssamenwerking ten opzichte van het jaar daarvoor, in 2011 lijkt het verloren terrein weer iets te zijn teruggewonnen. Het meest opvallende verschil is dat minder mensen ten opzichte van eerdere jaren het eens zijn met de stelling dat het armoedeprobleem niet valt op te lossen. Kennelijk is men weer iets optimistischer over de kansen om het armoedeprobleem in ontwikkelingslanden op te lossen, ook al is men terughoudend(er) over de financiële steun aan ontwikkelingslanden.

3.4 Effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking

In opeenvolgende jaren is aan Nederlanders gevraagd of naar hun idee ontwikkelingssamenwerking bijdraagt aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden. In tabel 4.5 staan de resultaten voor de jaren 2009 tot en met 2011 weergegeven.

Tabel 3.5 Effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking

Draagt ontwikkelingssamenwerking naar uw idee bij aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden?			
	2009	2010	2011
Ja	18%	18%	15%*
Deels wel en deels niet	60%	59%	60%
Nee	14%	16%*	16%
Weet niet/geen mening	8%	7%	9%
Totaal	100%	100%	100%

* het betreft hier significante verschillen

Verwachtingen over bijdrage ontwikkelingssamenwerking zijn licht gedaald

Ten opzichte van 2010 zijn Nederlanders in 2011 iets minder positief over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking. Was in 2010 en in 2009 nog 18% van de Nederlanders van mening dat ontwikkelingssamenwerking bijdraagt aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden, in 2011 is dat percentage gedaald naar 15%. Het aandeel dat van mening is dat ontwikkelingssamenwerking niet bijdraagt is gelijk gebleven, en bedraagt 16%. Een meerderheid van de Nederlanders is, evenals in de voorgaande jaren, van mening dat ontwikkelingssamenwerking deels wel, deels niet bijdraagt (60%).

Aanhang PvdA, D66 en GroenLinks optimistisch, aanhang PVV en VVD meest pessimistisch

Er zijn duidelijke verschillen tussen de achterbannen van de verschillende politieke partijen. Zo zijn stemmers op de PvdA, D66 en GroenLinks vaker van mening dat ontwikkelingssamenwerking bijdraagt aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden. De stemmers op de PVV en VVD vinden juist vaker dat ontwikkelingssamenwerking daar geen bijdrage aan levert. Stemmers op het CDA, de SP en GroenLinks menen vaker dan gemiddeld dat ontwikkelingssamenwerking deels wel, deels niet bijdraagt aan een verbetering van de leefomstandigheden.

3.5 Voor- en tegenstanders van ontwikkelingssamenwerking

Een laatste element in de houding van Nederlanders is of men zichzelf als voor- of tegenstander beschouwt van ontwikkelingssamenwerking. Vorig jaar is deze vraag voor het eerst gesteld, dus we kunnen de antwoorden van dit jaar alleen vergelijken met die van vorig jaar.

Ruim 40% Nederlanders is voorstander van ontwikkelingssamenwerking

In 2011 noemt 43% van de Nederlanders zich voorstander van ontwikkelingssamenwerking. Dit percentage ligt nagenoeg gelijk aan het percentage voorstanders van vorig jaar. Eveneens gelijk aan vorig jaar is de groep die aangeeft niet te weten of zij nu voor- of tegenstander is van ontwikkelingssamenwerking (40%). Dat betekent dat een vrij grote groep geen keuze kan of wil maken voor- of tegenstander te zijn. Een minderheid van de Nederlanders (17%) is tegenstander. Ook dit aandeel is stabiel ten opzichte van vorig jaar.

CDA- en GroenLinks-stemmers meest voor, PVV- en VVD-stemmers meest tegen

Stemmers op GroenLinks en het CDA zijn vaker dan gemiddeld voorstander van ontwikkelingssamenwerking (respectievelijk 80% en 64% tegenover 43% gemiddeld). Maar ook onder de aanhang van de PvdA, D66 en de SP zijn vaker dan gemiddeld voorstanders te vinden van ontwikkelingssamenwerking. Tegenstanders zijn juist vaker te vinden onder de aanhangers van de PVV en de VVD (respectievelijk 37% en 27% tegenover 17% gemiddeld). Vooral onder de niet-stemmers, maar ook onder de aanhang van de PVV en de stemmers op overige partijen, bevinden zich relatief vaker mensen die zich niet kunnen of willen uitspreken voor- of tegenstander te zijn van ontwikkelingssamenwerking.

Evenals in 2010 is uitsluitend aan de voor- en tegenstanders gevraagd hun antwoord toe te lichten. Deze antwoorden zijn achteraf gecategoriseerd. De belangrijkste vijf redenen zijn te vinden in tabel 3.6 en 3.7.

Belangrijkste reden voorstanders: we moeten elkaar helpen

De belangrijkste reden die de voorstanders noemen is dat we elkaar moeten helpen en hulp moeten bieden: 28% noemt dit de belangrijkste reden om voor ontwikkelingssamenwerking te zijn. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van vorig jaar, toen 23% van de Nederlanders aangaf om deze reden voorstander van ontwikkelingssamenwerking te zijn. Vorig jaar was de belangrijkste reden dat 'ieder mens heeft recht op een goed leven/eerlijke kans voor iedereen': 27% noemde deze reden. Dit jaar is het percentage dat om deze reden voorstander is gedaald tot 19%. Andere belangrijke verschillen ten opzichte van 2010 zijn: 'het is goed voor iedereen/de wereld' (14% in 2011, was 9%), en 'alle beetjes helpen' (4% in 2011, was 9%).

Tabel 3.6 Top vijf redenen voorstanders (n=668)**

Ik ben een voorstander van ontwikkelingssamenwerking, omdat... (meerdere antwoorden mogelijk)		
	2010	2011
Hulp bieden/we moeten elkaar helpen	23%	28%*
Ieder mens heeft recht op een goed leven/eerlijke kans voor iedereen	27%	19%*
Het is goed voor iedereen/de wereld	9%	14%*
Hulp is nodig	10%	12%
Verantwoordelijkheidsgevoel	4%	6%
Wij hebben het goed/wij kunnen het missen	7%	6%

* het betreft hier significante verschillen

** er staan zes redenen in de tabel, de laatste twee redenen zijn gelijk geëindigd. De percentages in de tabel tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf meest genoemde redenen zijn weergegeven

Belangrijkste reden tegenstanders: geld komt op de verkeerde plek

Ten opzichte van vorig jaar is het aandeel Nederlanders dat tegenstander is van ontwikkelingssamenwerking nagenoeg gelijk gebleven (nu 17%, vorig jaar 16%). Er zijn wel verschuivingen in de redenen waarom men tegenstander is. Was vorig jaar de belangrijkste reden dat eerst het eigen land/economie op orde moet komen (door 30% genoemd), nu is men van mening dat het geld op de verkeerde plek komt: 29% van de Nederlanders noemt dit als belangrijkste reden, vorig jaar was dat 16%. De tweede reden om tegenstander te zijn is dat het 'een bodemloze put is/het heeft geen zin', door 20% van de tegenstanders als reden genoemd. Op de gedeelde derde plaats komen redenen als 'eerst eigen land/economie op orde krijgen' en 'eerst corruptie/geboortebepanking/situatie in ontwikkelingsland aanpakken' (door 18% genoemd).

Tabel 3.7 Top vijf redenen tegenstanders (n=262)**

Ik ben een tegenstander van ontwikkelingssamenwerking, omdat .... (meerdere antwoorden mogelijk)		
	2010	2011
Geld komt op de verkeerde plek	16%	29%*
Bodemloze put/het heeft geen zin	24%	20%
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	30%	18%*
Eerst corruptie/geboortebepanking/situatie in ontwikkelingsland aanpakken	11%	18%*
Overige antwoorden	8%	10%

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in de tabel tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf meest genoemde redenen zijn weergegeven

Een andere reden die dit jaar buiten de top vijf valt, maar vorig jaar nog de vijfde plek bezette, is de reden dat alleen geld geven niet werkt en dat er een betere besteding van het budget of een andere aanpak moet komen. Vorig jaar gaf 13% dit als reden om tegenstander te zijn, in 2011 is dat gedaald tot 6%. Op plaats vijf staat nu 'overige antwoorden', dat een scala aan uiteenlopende redenen bevat.

3.6 Attitudeschaal ISA

Houdingsschaal

In de voorgaande paragrafen is een groot aantal vragen behandeld over de houding van de Nederlandse bevolking ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking. Geprobeerd is al die vragen te vatten in één cijfer dat een indicatie vormt voor de houding van Nederlanders tegenover ontwikkelingssamenwerking. Vorig jaar is hiervoor een schaal gemaakt.⁵ Deze schaal hebben we dit jaar opnieuw berekend. De schaalscore loopt van 0 tot 100. Hoe hoger de score op de schaal, hoe positiever de attitude is ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking.

Houding ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking is stabiel

De gemiddelde score op de houdingsschaal is 57 in 2011. Extreem hoge en lage scores komen niet zo vaak voor. Slechts 4% van de Nederlanders heeft een ISA-score van beneden de 28 en slechts 4% een score van boven de 80. Wat dit laat zien is dat het weinig voorkomt dat iemand een extreem negatieve of positieve attitude tegenover internationale samenwerking heeft. De standaarddeviatie is 15,8. Dat wil zeggen dat men gemiddeld 16 punten afwijkt van het gemiddelde van 57.

Ten opzichte van voorgaande jaren is de houding tegenover ontwikkelingssamenwerking niet of nauwelijks veranderd. In 2010 lag de gemiddelde score op 58, nu is deze 57. Ten opzichte van 2009 is er ook weinig veranderd. Toen lag de houdingscore op 59, nu op 57⁶. Er is dus sprake van een verschil, maar dusdanig klein dat we niet kunnen spreken van een grote verandering. Al met al kunnen we concluderen dat de houding van de Nederlandse bevolking over ontwikkelingssamenwerking redelijk stabiel is in de afgelopen drie jaar.

Wel verschillen tussen groepen

De houdingscore is afgezet tegen een aantal achtergrondvariabelen als leeftijd, geslacht, opleiding, partijkeuze en de mate van betrokkenheid van Nederlanders bij wat er om hen heen gebeurt.

Vrouwen en jongeren geen positievere houding meer

In 2010 zagen we dat er een aantal groepen positief uitsprong in hun houding over ontwikkelingssamenwerking. Zo hadden vrouwen en jongeren een hogere score dan gemiddeld op de houdingsschaal. Dit jaar zijn deze scores van beide groepen gedaald en wijken ze niet meer af van het gemiddelde. In tabel 3.8 zijn de resultaten voor deze groepen opgenomen.

---

5 Een toelichting op de ontwikkeling en validatie van de schaal is te vinden in bijlage 3.

6 Voor 2009 heeft een iets andere berekening plaatsgevonden, dat heeft te maken met het feit dat er in 2010 en 2011 een vraag is toegevoegd. In de vergelijking met 2009 laten we deze vraag dan ook weg. Zie bijlage 3 voor een verder toelichting.

Tabel 3.8 Houdingscores 2010 en 2011 naar geslacht en leeftijd

Achtergrondvariabele		Gemiddelde ISA-score 2010	Gemiddelde ISA-score 2011
Geslacht	man	56	57
	vrouw	60	58
	totaal	58	57
Leeftijd	15 t/m 24	61	57
	25 t/m 34	58	57
	35 t/m 44	56	55
	45 t/m 54	57	58
	55 t/m 64	58	59
	65 t/m 74	57	59
	totaal	58	57

Hoger opgeleiden, kerkaanhangers en mensen met een hoge betrokkenheid scoren hoog

Net als vorig jaar is er een aantal groepen dat hoger dan gemiddeld scoort op de houdingschaal. Hoger opgeleiden, mensen die zich tot een kerk of geloofsgemeenschap rekenen en mensen die zich (zeer) betrokken voelen bij de wereld en Europa staan positiever tegenover ontwikkelingssamenwerking dan gemiddeld. Zij scoren respectievelijk 60, 61, 63 en 69 op de houdingschaal tegenover 57 gemiddeld. Een en ander betekent ook dat lager opgeleiden en mensen die zich helemaal niet betrokken voelen bij wat er gebeurt in Europa en de wereld relatief laag op de houdingschaal scoren ten opzichte van gemiddeld. Een uitzondering geldt voor de mensen die zich niet tot een kerk of geloofsgemeenschap rekenen. Zij scoren niet laag, maar gemiddeld op de houdingschaal. De mensen die niet willen zeggen of ze bij een kerk of geloofsgemeenschap aangesloten zijn scoren juist iets lager dan gemiddeld (55 tegenover 57 gemiddeld).

Partijkeuze en houding tegenover ontwikkelingssamenwerking

Vorig jaar waren er verkiezingen voor de Tweede Kamer. De Barometer 2010 is vlak voor de verkiezingen afgenomen en destijds is gevraagd naar de stemintentie van de ondervraagden. Dit jaar is gevraagd naar wat men vorig jaar heeft gestemd bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer (stemkeuze 2011). In tabel 3.9 zijn de stemintentie, stemkeuze en de houdingscore opgenomen⁷.

⁷ In 2011 is ook gevraagd naar wat men nu zou stemmen als er opnieuw verkiezingen zouden zijn (stemintentie 2011). Deze stemintentie is niet opgenomen in de tabel.

Tabel 3.9 Stemintentie 2010 en 201, stemkeuze en gemiddelde ISA-score

Politieke partij	Stemintentie 2010 en gem ISA-score		Stemkeuze 2011 en gem ISA-score (n=1534)	
CDA	9%	62	7%	61
PVDA	12%	63	13%	62
VVD	14%	55	14%	55
D66	4%	65	6%	63
GroenLinks	4%	66	6%	68
SP	3%	61	9%	62
PVV	7%	45	12%	47
Geen, niet gestemd	16%	53	16%	55
Overige partijen*	10%	61	12%	58
Weet niet	23%	59	6%	54
Totaal	100%	58	100%	57

* het betreft hier de partijen SGP, ChristenUnie, Trots op Nederland en Partij voor de Dieren, alsmede de categorieën 'andere partij' en 'zeg ik liever niet'.

Achterban PVV, VVD en niet-stemmers scoren relatief laag

Evenals vorig jaar blijken degenen die in 2010 op de PVV en VVD hebben gestemd negatiever tegenover ontwikkelingssamenwerking te staan dan gemiddeld. Zij scoren respectievelijk 55 en 47 tegenover 57 gemiddeld. De houdingsscore is nagenoeg gelijk voor degenen die zeiden op de VVD en PVV te stemmen (2010), en degenen die dat daadwerkelijk hebben gedaan (2011). Ook degenen die niet gestemd hebben staan negatiever tegenover ontwikkelingssamenwerking dan gemiddeld (55 tegenover 57).

Vooral aanhang GroenLinks positieve houding

De achterban van GroenLinks staat buitengewoon positief tegenover ontwikkelingssamenwerking (68 tegenover 57 gemiddeld). De aanhangers van deze partij springen er wat betreft houdingsscore in 2011 meer uit dan in 2010. Maar ook de stemmers op D66 tonen zich positief tegenover ontwikkelingssamenwerking en hebben een score van 63. In iets mindere mate, maar ook meer dan gemiddeld, zijn ook de achterban van het CDA, de PVDA en de SP positief. Zij scoren respectievelijk gemiddeld 61, 62 en 62 op de houdingsschaal.

4. Houding tegenover het budget voor ontwikkelingssamenwerking

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de houding van Nederlanders tegenover het budget voor ontwikkelingssamenwerking. Is er steun voor het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking? Vindt men dat het budget vergroot of juist verkleind moet worden, en waarom? Deze vragen worden in de hierna volgende paragrafen beantwoord. Indien relevant wordt ook gekeken naar overeenkomsten en verschillen tussen de aanhangers van de verschillende politieke partijen.

4.2 Steun voor het overheidsbudget

In de opeenvolgende jaren is in de Barometer gevraagd naar de steun voor het Nederlands overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking. Deze vraag is op twee manieren gesteld: de eerste keer *zonder* informatie over de hoogte van het overheidsbudget en de afspraken daarover via de Verenigde Naties, en de tweede keer *met* deze informatie. In de tabel 4.1 zijn de resultaten voor de opeenvolgende jaren te zien voor de vraag naar de steun voor het overheidsbudget zonder verdere informatie over de hoogte van het budget.

Sommige mensen vinden dat Nederland meer geld aan ontwikkelingshulp moet besteden, anderen vinden dat Nederland daaraan juist minder moet besteden.

Tabel 4.1 Steun voor overheidsbudget (zonder toelichting)

Wat vindt u, moet de Nederlandse ontwikkelingshulp vergroot worden, gelijk blijven of verminderd worden?						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vergroot worden	17%	13%*	13%	10%*	7%*	10%*
Gelijk blijven	46%	53%*	51%	56%*	48%*	48%
Verminderd worden	37%	34%	36%	34%	45%*	42%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* het betreft hier een significant verschil (ten opzichte van het jaar daarvoor)

Merendeel steunt overheidsbudget, maar steun staat onder druk

Bijna de helft van de Nederlanders vindt, evenals vorig jaar, dat Nederland niet meer, maar ook niet minder aan ontwikkelingshulp moet besteden. Ten opzichte van vorig jaar is er een lichte stijging te zien in het aandeel Nederlanders dat vindt dat het budget vergroot mag worden (10% in 2011, was 7% in 2010). Wellicht zijn de bezuinigingen van het kabinet Rutte⁸ aanleiding om nu weer iets vaker voor een vergroting van het budget te zijn. Maar over de hele linie is te zien dat de steun voor het vergroten van het budget in de loop der jaren licht is afgenomen. Het aandeel Nederlanders dat vindt dat het budget verminderd moet worden, is in de loop der tijd dan ook gestegen. De sterke stijging die zich vorig jaar voordeed heeft zich dit jaar niet voortgezet. Ten opzichte van vorig jaar is zelfs sprake van een lichte daling van mensen die het budget willen verminderen, maar dit verschil is niet significant en kan dus op toeval berusten. Geconcludeerd kan worden dat ten opzichte van voorgaande jaren de steun voor het overheidsbudget voor ontwikkelingshulp onder druk staat, maar dat nog steeds een meerderheid van de bevolking (58%) vindt dat het overheidsbudget gelijk moet blijven of verhoogd moet worden.

Achterban VVD en PVV vaker voor vermindering budget

Conform de houdingsscore blijkt dat de achterbannen van de VVD en de PVV meer dan gemiddeld van mening zijn dat het budget verminderd moet worden. Respectievelijk 58% en 77% is deze mening toegedaan, tegenover 42% gemiddeld. Gezien de voornoemde kabinetsplannen is dit conform verwachting. Stemmers op GroenLinks en de PvdA vinden vaker dan gemiddeld dat het budget juist vergroot moet worden (respectievelijk 31% en 16% tegenover 10% gemiddeld). Gezien de positieve houdingsscore van aanhangers van het CDA, D66 en de SP zou verwacht mogen worden dat deze partijaanhangers vaker dan gemiddeld vinden dat het budget vergroot zou moeten worden. Dit blijkt niet het geval te zijn. Aanhangers van deze partijen zijn vaker dan gemiddeld van mening dat het budget gelijk moet blijven.

⁸ In het regeerakkoord van 2010 staat opgenomen dat in de komende kabinetsperiode bezuinigd gaat worden op ontwikkelingssamenwerking. Het budget voor ontwikkelingssamenwerking wordt teruggeschoefd van 0,8% van het Bruto Nationaal Product (BNP) in 2010 naar 0,7% BNP in 2012, zie www.ncdo.nl en www.rijksoverheid.nl.

Ook met toelichting is men verdeeld over steun voor overheidsbudget

Vanaf 2009 is de vraag naar de steun voor het overheidsbudget gesteld met daarbij een toelichting op het budget voor ontwikkelingssamenwerking. De toelichting luidt als volgt: De Nederlandse overheid besteedde in 2010 4,8 miljard euro aan ontwikkelingssamenwerking. Dat komt overeen met 0,8% van het BNP (Bruto Nationaal Product). In de jaren zeventig hebben de rijke landen (via de Verenigde Naties) afgesproken minstens 0,7 procent van hun BNP uit te trekken voor ontwikkelingssamenwerking.

In tabel 4.2 zijn de resultaten te zien. Zowel met als zonder toelichting vindt een aanzienlijk deel van de bevolking dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking verminderd moet worden. Met toelichting is echter een nog iets groter deel van de bevolking voor een vermindering van het budget (46% met toelichting, 42% zonder toelichting). Uitgaande van deze cijfers steunt bijna de helft van de Nederlandse bevolking de kabinetsplannen, maar is een meerderheid het niet eens met de voorgenomen bezuinigingen. Gesteld kan worden dat de steun voor het besteden van geld aan ontwikkelingshulp niet veranderd is ten opzichte van vorig jaar, maar wel in de loop der tijd minder is geworden.

Tabel 4.2 Steun voor overheidsbudget (met toelichting)

Vindt u dat het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden, gelijk moet blijven of verminderd moet worden?			
	2009	2010	2011
Vergroot worden	10%	8%	9%
Gelijk blijven	54%	45%*	45%
Verminderd worden	36%	47%*	46%
Totaal	100%	100%	100%

* het betreft hier significante verschillen

Toelichting versterkt mening aanhang VVD en PVV

Ook met een toelichting op het budget zijn de aanhangers van de VVD en PVV veel vaker voor vermindering van het budget dan de overige partijen. Het verband is zelfs sterker geworden, dus een nog groter percentage van de stemmers op deze partijen is van mening dat het budget – gezien de afspraken die er liggen – verminderd moet worden.

Houdingscore voorstanders vermindering budget lager dan gemiddeld

Niet geheel verrassend, maar wel een duidelijk zichtbaar verband, is dat de houdingscore van degenen die vinden dat het budget verminderd moet worden lager is dan gemiddeld (46 tegenover 57 gemiddeld). Ook zijn de voorstanders van ontwikkelingssamenwerking vaker dan gemiddeld voor het vergroten van het budget en de tegenstanders vaker voor een vermindering.

4.3 Reden voor steun

Nadat gevraagd is in hoeverre men het overheidsbudget steunt voor ontwikkelingssamenwerking, is ook geïnformeerd naar de reden van hun steun. Het betrof hier zogenaamde open vragen, waarbij mensen ook meerdere antwoorden konden geven. De antwoorden zijn achteraf gecodeerd.

Belangrijkste reden voor vergroten budget: we hebben het hier goed

Allereerst zien we de resultaten voor dat deel van de bevolking dat van mening is dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden (tabel 4.3). De belangrijkste reden voor het vergroten van het budget is dat men vindt dat wij het hier goed hebben, en dat wij wat kunnen missen. Interessant is dat deze reden in de opeenvolgende jaren steeds meer aan populariteit wint (van 22% in 2009 naar 31% in 2011). Op de tweede plaats staat 'het is hard nodig/noodzakelijk', 22% noemt dit als reden. Op de derde plaats staat dat het onze verantwoordelijkheid of morele plicht is te helpen als welvarend land. Dit is de enige reden in de top 5 die beduidend vaker genoemd wordt dan in de voorgaande jaren.

Tabel 4.3 Top vijf redenen voor vergroten budget (N=146)**

Waarom vindt u dat het budget vergroot moet worden? (meerdere antwoorden mogelijk)			
	2009	2010	2011
Wij hebben het hier goed/wij kunnen het missen	22%	26%	31%
Het is hard nodig/noodzakelijk	21%	14%	22%
Verantwoordelijkheid/(morele) plicht als welvarend land	6%	5%	16%*
Het is veel te weinig/niet genoeg	25%	18%	12%
Weet niet/geen antwoord	8%	14%	12%

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in deze tabel tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf meest genoemde redenen worden weergegeven.

Reden waarom het budget gelijk moet blijven: één op de drie weet het niet

Op de vraag waarom het budget voor ontwikkelingssamenwerking gelijk moet blijven, hebben veel mensen geen duidelijke mening of willen zij geen antwoord geven. Evenals voorgaande jaren geeft bijna een derde (31%) aan dat zij niet weten waarom het budget gelijk moet blijven, of zij hebben geen zin deze vraag te beantwoorden. Degenen die wel een reden noemen, geven als belangrijkste argument aan dat we eerst de eigen economie op orde moeten krijgen: 20% noemt dit als reden. De reden die daarna het meest wordt genoemd (door 13%) is dat het huidige budget genoeg is. Ten opzichte van vorig jaar zijn deze redenen nauwelijks veranderd. Dat geldt wel voor de vierde en vijfde reden. In vergelijking met de voorgaande jaren zijn meer mensen van mening dat het budget gelijk moet blijven, maar 'dat het geld

anders besteed moet worden' en dat 'het hard nodig/noodzakelijk is' om geld te blijven geven.

Tabel 4.4 Top vijf redenen voor gelijk blijven budget (N=694)**

Waarom vindt u dat het budget gelijk moet blijven? (meerdere antwoorden mogelijk)			
	2009	2010	2011
Weet niet/geen antwoord	36%	31%*	31%
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	15%	22%*	20%
Is genoeg/goed zo	21%	15%*	13%
Stelt (als voorwaarde) dat geld anders/beter besteed moet worden	8%	8%	12%*
Het is (hard) nodig/noodzakelijk	6%	5%	11%*

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in deze tabel tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf meest genoemde redenen worden weergegeven.

Reden waarom het budget verminderd moet worden: eerst de eigen economie op orde

Bijna de helft van de voorstanders van een vermindering van het budget vindt dat eerst de economie in eigen land op orde moet komen. Deze reden staat, evenals vorig jaar, met stip bovenaan. Een en ander heeft naar alle waarschijnlijkheid te maken met de economische situatie waarin ons land zich bevindt. Deze tendens was in 2010 al duidelijk zichtbaar, en zet zich in 2011 voort. Ten opzichte van vorig jaar is het aandeel dat van mening is dat geld op de verkeerde plek komt gestegen van 12% in 2010 tot 16% in 2011. Daarmee komt het op de tweede plaats van redenen die mensen noemen het budget te willen verminderen. Deze stijging valt wellicht te verklaren uit het feit dat er vorig jaar in diverse media een discussie heeft plaatsgevonden over de besteding van ontwikkelingsgelden. In het verlengde daarvan staat op de derde plaats de reden dat het geld anders besteed moet worden. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. In 2011 noemt 15% dit argument om het budget te verminderen, in de jaren daarvoor lag dat op respectievelijk 8% en 7%. Het aandeel mensen dat van mening is dat Nederland boven de norm geeft is gestegen ten opzichte van vorig jaar (nu 10%, was 5%). Deze reden staat dit jaar op plaats vijf. Op plaats vier staat 'weet niet': 12% van de mensen die het budget willen verminderen kunnen of willen geen reden hiervoor aangeven.

Tabel 4.5 Top vijf redenen voor vermindering budget (N=705)**

Waarom vindt u dat het budget verminderd moet worden? (meerdere antwoorden mogelijk)			
	2009	2010	2011
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	39%	53%*	48%
Geld komt op de verkeerde plek	22%	12%*	16%*
Stelt (als voorwaarde) dat geld anders/beter besteed moet worden	7%	8%	15%*
Weet niet/geen antwoord	13%	11%	12%
Houden aan de (internationale) norm/Nederland geeft boven de norm	6%	5%	10%*

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in deze tabel tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf meest genoemde redenen worden weergegeven.

Budget voor ontwikkelingssamenwerking in perspectief

In de Barometer is ervoor gekozen om Nederlanders alleen te vragen naar hun mening over het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking. Om dit in perspectief te plaatsen is het interessant om ook te bekijken hoe men staat tegenover andere overheidsposten. Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau is hier de nodige informatie over beschikbaar. Het peilt de houding van Nederlanders via het 'Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) over allerlei onderwerpen. In deze peiling is onder andere aandacht voor de vraag op welke posten Nederlanders het liefst zouden willen bezuinigen. Steevast blijken Defensie en Ontwikkelingshulp de meest populaire bezuinigingsposten, ook dit jaar⁹. De wens om te bezuinigen op ontwikkelingshulp neemt de laatste jaren zelfs nog iets toe. Deze bevindingen zijn dus in lijn met de hier gepresenteerde resultaten. Er is steun voor het overheidsbudget, maar die steun staat wel onder druk.

5. Problemen, werkwijze en actoren

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de problemen, werkwijze en actoren die op het terrein van ontwikkelingssamenwerking spelen. Paragraaf 5.2 belicht allereerst de visie van Nederlanders op de problemen die in ontwikkelingslanden spelen, en paragraaf 5.3 gaat in op de visie die zij hebben over wat de bijdrage is van de verschillende werkwijzen van ontwikkelingsorganisaties. Vervolgens gaat paragraaf 5.4 in op de vraag in welk type projecten Nederlanders het meeste vertrouwen hebben. Tot slot belicht paragraaf 5.5 welke de meest geschikte actoren zijn om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Ook in dit hoofdstuk wordt wederom gekeken naar verschillen en overeenkomsten tussen de aanhangers van de verschillende politieke partijen.

5.2 Grootste probleem dat in ontwikkelingslanden speelt

De respondenten kregen een groot aantal problemen voorgelegd die in ontwikkelingslanden zouden kunnen spelen. Vervolgens is hen gevraagd aan te geven welk van deze problemen het grootste is. In tabel 5.1 is te zien hoe hier in de opeenvolgende jaren over gedacht wordt.

Tabel 5.1 Grootste probleem in ontwikkelingslanden

Hieronder wordt een aantal problemen genoemd die in ontwikkelingslanden (kunnen) spelen. Kunt u aangeven wat volgens u het grootste probleem is?			
	2009	2010	2011
Gebrek aan goed beleid en goed openbaar bestuur	30%	32%	35%*
Gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke bronnen	27%	26%	24%
Conflicten en rampen	13%	14%	12%
Sociale ongelijkheid	11%	10%	9%
Economische omstandigheden	8%	7%	6%
Onevenwichtige bevolkingssamenstelling	3%	3%	3%
Geen van bovenstaande	1%	1%	2%
Anders, namelijk:	2%	2%	1%
Weet niet/geen mening	6%	5%	8%
Totaal	100%	100%	100%

* het betreft hier een significant verschil

Meer mensen vinden gebrek aan goed beleid grootste probleem

Ruim een derde van de bevolking (35%) vindt gebrek aan goed beleid en goed openbaar bestuur het grootste probleem in ontwikkelingslanden. Ook in de afgelopen jaren werd dit als het grootste probleem gezien, maar het aandeel is in 2011 gestegen ten opzichte van vorig jaar en het jaar daarvoor. Daarmee is ook het verschil met de nummer twee, gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke bronnen, groter geworden. Ongeveer een kwart van de bevolking vindt een gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke bronnen het grootste probleem. Dit percentage is redelijk stabiel in de loop der tijd. Conflicten en rampen (16%) en sociale ongelijkheid (9%) eindigen, net als in de voorgaande jaren, op de derde en vierde plaats als zijnde de grootste probleem.

CDA en VVD: gebrek aan beleid en goed openbaar bestuur

De achterban van het CDA en VVD vindt relatief vaker dat een gebrek aan goed beleid en een goed openbaar bestuur het grootste probleem is dat in ontwikkelingslanden speelt. Respectievelijk 44% en 49% is deze mening toegedaan tegenover 35% gemiddeld. De niet-stemmers vinden dit juist vaker niet. Zij zijn vaker van mening dat een gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke hulpbronnen het grootste probleem is, evenals de stemmers op GroenLinks en D66. Respectievelijk 29%, 31% en 31% van deze groepen vindt dat het gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke bronnen het grootste probleem is, tegenover 24% gemiddeld.

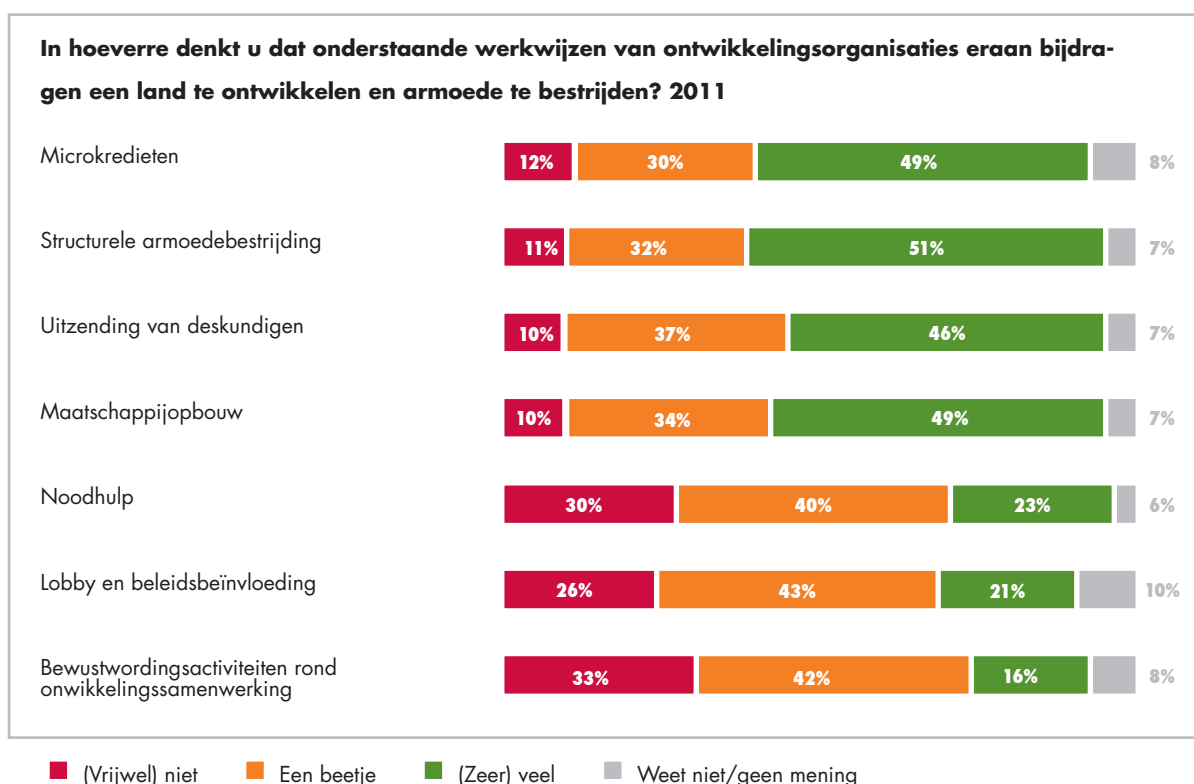
5.3 Bijdrage van verschillende werkwijzen

In de Barometer is aan respondenten een aantal werkwijzen van ontwikkelingsorganisaties voorgelegd. Gevraagd is of zij kunnen aangeven in hoeverre de betreffende werkwijze bijdraagt aan de ontwikkeling van een land en de armoedebestrijding. Zij konden daarbij voor elke werkwijze kiezen uit de volgende antwoorden: (vrijwel) niet, een beetje, of (zeer) veel. In figuur 5.3 is te zien welke werkwijze volgens Nederlanders veel bijdraagt en welke niet.

Meeste bijdrage verwacht van structurele armoedebestrijding

Onder structurele armoedebestrijding wordt verstaan: het verbeteren van de levensomstandigheden van mensen die in armoede leven door in te zetten op de verbetering van (toegang tot) gezondheidszorg, onderwijs, water en voedsel. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat kinderen van arme gezinnen elke ochtend kunnen ontbijten op school, en door te investeren in watervoorziening. Nederlanders zijn het meest hoopvol over deze werkwijze: 51% is van mening dat een werkwijze die zich richt op structurele armoedebestrijding (zeer) veel bijdraagt aan de ontwikkeling van een land.

Figuur 5.2 Bijdrage verschillende werkwijzen

Ook microkrediet, maatschappijbouw en uitzending deskundigen effectief

Ook bijna de helft van de Nederlanders verwacht veel van werkwijzen die zich richten op het verstrekken van microkredieten, uitzending van deskundigen en projecten voor maatschappijbouw. Het verstrekken van microkredieten – kleine leningen die worden toegekend aan ondernemende mensen in ontwikkelingslanden met een laag inkomen – was vorig jaar nog het meest populair: 53% verwachtte dat deze werkwijze (zeer) veel kon bijdrage aan de ontwikkeling van een land. In 2011 is dit percentage gedaald naar 49%. Een zelfde percentage verwacht dat een bijdrage aan sterke maatschappelijke organisaties en democratische structuren (zeer) veel bijdraagt aan de ontwikkeling van een land. Een iets minder hoog percentage (46%) denkt dat de inzet van expertise en ervaring van deskundigen uit Nederland kan bijdragen aan de ontwikkeling van een land en het bestrijden van armoede.

Noodhulp, lobby en beleidsbeïnvloeding, en bewustwordingsactiviteiten minst populair

Nederlanders verwachten het minste van werkwijzen als bewustwordingsactiviteiten, lobby en beleidsbeïnvloeding, en noodhulp. Nu zijn bewustwordingsactiviteiten en lobby en beleidsbeïnvloeding gericht op Nederland, dus het is wellicht logisch dat men minder vaak verwacht dat deze activiteiten (direct) bijdragen aan armoedebestrijding en ontwikkeling in de landen zelf. Maar ook noodhulp draagt volgens een groot deel van de bevolking slechts een beetje (40%) of (helemaal) niet (30%) bij aan de ontwikkeling van een land of het bestrijden van armoede.

Verwachtingen bijdragen redelijk stabiel in loop der tijd

In tabel 5.4 zijn alle werkwijzen opgenomen met de percentages respondenten die van mening zijn dat de betreffende werkwijze (zeer) veel bijdraagt aan de ontwikkeling van een land en het bestrijden van de armoede. Zo blijkt dat de laatste jaren er geen grote veranderingen zijn geweest in hoe men denkt over de bijdrage van de verschillende werkwijzen. Kleine verschuivingen zijn er wel. Zo is ten opzichte van vorig jaar de mening over de bijdrage van noodhulp iets bijgesteld: anno 2011 denken minder mensen dat noodhulp (zeer) veel bijdraagt aan de ontwikkeling van een land. Daarmee is het aandeel weer ongeveer op het niveau van 2009. Ook al wordt er veel geld ingezameld op giro 555 in geval van noodhulpacties – zoals de actie voor Haïti in 2010 en nu recent voor de honger in de Hoorn van Afrika – dat betekent kennelijk niet dat mensen dergelijke acties als een (zeer) effectieve bijdrage zien om in de ontwikkeling van een land of het bestrijden van armoede.

Tabel 5.4 In hoeverre draagt werkwijze bij aan ontwikkeling van het land en het bestrijden van armoede?

In hoeverre draagt de werkwijze bij aan ontwikkeling van het land en het bestrijden van armoede? % (zeer) veel			
	2009	2010	2011
Structurele armoedebestrijding	53%	51%	51%
Maatschappijopbouw	48%	51%	49%
Microkredieten	-	53%	49%*
Uitzending deskundigen	50%	50%	46%*
Noodhulp	24%	27%	23%*
Lobby en beleidsbeïnvloeding	20%	20%	21%
Bewustwordingsactiviteiten	17%	17%	16%

* het betreft hier significante verschillen

** in de tabel gaat het om het aandeel respondenten dat van mening is dat betreffende werkwijze (zeer) veel bijdraagt. De percentages in deze tabel tellen daarom niet op tot 100%

Er zijn ook kleine verschuivingen zichtbaar in hoe de bevolking denkt over de bijdrage van microkredieten en het uitzenden van deskundigen. Voor beide werkwijzen geldt dat anno 2011 een iets minder groot aandeel vindt dat de werkwijze (zeer) veel bijdraagt aan de ontwikkeling van een land. Het aandeel dat de werkwijze 'microkrediet' effectief vindt, is gedaald van 53% naar 49%. Tegelijk is het aandeel dat de uitzending van deskundigen effectief acht teruggelopen van 50% naar 46%. De steun voor structurele armoedebestrijding en maatschappijopbouw is de laatste jaren stabiel.

Grote verschillen tussen partijen en beoordeling effectiviteit bijdrage

Er zijn aanzienlijke verschillen in de beoordeling van de effectiviteit van de werkwijze als gekeken wordt naar de partijkeuze van de respondenten. Zo zijn GroenLinks- en SP-stemmers veel vaker dan gemiddeld (71% en 70% tegenover 51% gemiddeld) van mening dat structurele armoedebestrijding veel bijdraagt aan de ontwikkeling van een land. Dit geldt in iets mindere mate ook voor aanhangers van de PvdA en D66. Het omgekeerde geldt voor PVV-stemmers: slechts 34% vindt dat deze werkwijze veel bijdraagt. Verder menen GroenLinks- en SP-stemmers vaker dan gemiddeld dat werkwijzen als maatschappijopbouw en microkredieten veel bijdragen aan de ontwikkeling van een land. PVV-aanhangers en niet-stemmers zien hier juist weinig heil in. Ook valt op dat VVD- en PVV-stemmers relatief vaak van mening zijn dat noodhulp niet bijdraagt aan de ontwikkeling van een land, terwijl de overige partijen niet veel afwijken van het gemiddelde. De bijdrage van het uitzenden van deskundigen wordt vooral positief gewaardeerd door aanhangers van het CDA, PvdA, GroenLinks en SP.

Tot slot geloven vooral stemmers van GroenLinks dat bewustwordingsactiviteiten veel kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van een land, terwijl D66- en VVD-aanhangers daar minder dan gemiddeld vertrouwen in hebben. GroenLinks- en D66-stemmers hebben ook veel vertrouwen in lobby en beleidsbeïnvloeding als werkwijze, VVD'ers en PVV'ers hebben daar juist minder vertrouwen in.

5.4 Welk type projecten meest vertrouwen in

In de Barometer staat ook een hypothetische vraag. Gesteld wordt dat de respondent 150 euro mag besteden aan goede doelen. Gevraagd wordt aan welke drie doelen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking ze dan hun geld zouden besteden. Daarbij mag het geld verdeeld worden over maximaal drie typen projecten, maar men mag ook al het geld aan één project geven. In tabel 5.5 zijn de resultaten voor 2010 en 2011 te zien. In 2009 (en eerdere jaren) is deze vraag niet gesteld.

Tabel 5.5 Voorkeur voor besteding**

Stel dat u 150 euro mag besteden aan 3 goede doelen op gebied van ontwikkelingssamenwerking aan wat voor type projecten zou u uw geld geven? (maximaal 3 antwoorden mogelijk)*		
	2010	2011
Onderwijs	43%	45%
Water	48%	45%
Gezondheidszorg	49%	44%*
Goed bestuur	27%	29%
Vrouwenrechten	21%	21%
Landbouw	17%	17%
Economie/private sector	11%	9%*
Klimaat en milieu	7%	8%
Infrastructuur	5%	6%
Geen van bovenstaande	5%	6%
Veiligheid	6%	4%*
Anders	2%	2%
Weet niet/geen mening	6%	7%

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in deze tabel tellen niet op tot 100%

Bestedingsvoorkeur Nederlanders: Onderwijs, water en gezondheidszorg

Als men 150 euro zou mogen besteden aan projecten op het terrein van ontwikkelingssamenwerking, dan kiest 45% van de bevolking projecten die zich richten op water, onderwijs en gezondheidszorg. Rond de 30% besteedt zijn geld aan projecten gericht op goed bestuur, en één op de vijf kiest een project voor vrouwenrechten. In vergelijking met 2010 is een aantal verschillen te zien. Wat opvalt is dat het aandeel dat zijn geld besteedt aan projecten gericht op de gezondheidszorg daalt ten opzichte van 2010. Pregnant is wel dat projecten die zich richten op goed bestuur pas op de vierde plaats komen, terwijl de meerderheid van de respondenten het gebrek aan goed bestuur wel het grootste probleem vindt in

ontwikkelingslanden. Dit zagen we vorig jaar ook al. Kennelijk is men er niet van overtuigd dat het geven van geld hieraan de problemen aldaar kan oplossen. Projecten voor veiligheid, infrastructuur en klimaat en milieu krijgen het minst vaak geld van de bevolking. Ook dit is niet veranderd ten opzichte van vorig jaar.

Partij-aanhangers hebben verschillende voorkeuren

Met uitzondering van de PVV en de niet-stemmers zouden alle aanhangers van de verschillende politieke partijen meer dan gemiddeld hun geld besteden aan onderwijs, water en gezondheid. Aanhangers van het CDA springen er net iets meer uit dan de aanhangers van de overige partijen: 60% zou het geld besteden aan projecten op het terrein van de water en gezondheidszorg (45% en 44% gemiddeld). Aanhangers van de VVD en D66 zouden vaker hun geld besteden aan goed bestuur (respectievelijk 39% en 38% tegenover 29% gemiddeld), terwijl CDA-stemmers (evenals de VVD stemmers) dit juist het grootste probleem vonden. GroenLinks-, PvdA- en SP-stemmers zouden vaker hun geld besteden aan projecten voor vrouwenrechten.

5.5 Meest geschikte actoren om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven

5.5.1 Actoren

Er zijn verschillende organisaties en/of actoren die zich bezig houden met ontwikkelingssamenwerking. In de Barometer is de afgelopen jaren aan de respondenten gevraagd om aan te geven welke Nederlandse/westerse organisaties en instellingen zij het meest geschikt vinden om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Er waren meerdere antwoorden mogelijk.

Tabel 5.6 Meest geschikte actoren**

Welke van onderstaande Nederlandse/westerse organisaties en instellingen zijn volgens u het meest geschikt om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven? (meerdere antwoorden mogelijk)			
	2009	2010	2011
Professionele ontwikkelingsorganisaties (bv. Oxfam Novib, Hivos, Plan, Stop Aids Now, War Child en Terre des Hommes)	48%	48%	49%
Internationale organisaties (VN, de Wereldbank en de Europese Unie)	48%	55%	46%*

Maatschappelijke organisaties en instellingen (bv. scholen, kerken en moskeeën, vakbonden, sportverenigingen, migrantenorganisaties)	18%	17%	18%
Nationale overheid	13%	11%	15%*
Hulpinitiatieven van particulieren	14%	13%	11%
Bedrijfsleven	13%	9%	8%
Lokale overheden als provincies en gemeenten	4%	6%	6%
Geen van deze	4%	5%	3%*
Anders	2%	1%	1%
Weet niet/geen mening	11%	9%	15%*

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in deze tabel tellen niet op tot 100%

Professionele ontwikkelingsorganisaties en internationale organisaties meest geschikt

Bijna de helft van de Nederlandse bevolking vindt dat professionele ontwikkelingsorganisaties als Oxfam Novib, War Child en Terre des Hommes het meest geschikt zijn om ontwikkelings-samenwerking vorm te geven. De steun voor deze actoren is al jaren stabiel en ligt dit jaar op 49%. GroenLinks-stemmers hebben heel veel vertrouwen in deze actor (75%), PVV-stemmers relatief weinig (39%). Ook is er veel steun van de bevolking voor internationale organisaties als de VN, de Wereldbank en de Europese Unie: 46% vindt dat deze actoren het meest geschikt zijn om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Opvallend is wel dat de steun voor internationale organisaties aanzienlijk is afgenomen ten opzichte van vorig jaar, van 55% in 2010 naar 46% in 2011. Kijkend naar de partijkeuze valt op dat er vooral onder de PVV- en niet-stemmers weinig vertrouwen is voor internationale organisaties als meest geschikte actor.

Maatschappelijke organisaties en nationale overheid ook geschikt, maar in mindere mate

Bijna één op de vijf Nederlanders (18%) is van mening dat maatschappelijke organisaties als scholen, kerken en vakbonden het meest geschikt zijn om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Dit percentage is de afgelopen jaren redelijk stabiel. De VVD- en de PVV-stemmers hebben minder vertrouwen in deze actor dan de stemmers op de overige partijen. Eén op de zeven Nederlanders (15%) vindt de nationale overheid het meest geschikt om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Dit percentage is zelfs gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dit is best opvallend gezien de bezuinigingsdrift die de overheid voorstaat, onder andere op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Ook een opvallend percentage – eveneens 15% – zegt niet te weten welke actor zij het meest geschikt vinden om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Dit percentage is aanzienlijk gestegen ten opzichte van vorig jaar. Door de discussie die de afgelopen tijd is gevoerd over bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking en de besteding van de budgetten van ontwikkelingsorganisaties kan het zijn dat meer mensen dan voorgaande jaren in verwarring zijn over de meest geschikte actor. In deze categorie zijn de stemmers op de PVV en de niet-stemmers oververtegenwoordigd.

Lokale overheden en bedrijfsleven minst geschikt

Net als voorgaande jaren vindt men lokale overheden als provincies en gemeenten, en het bedrijfsleven het minst geschikt om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Respectievelijk

6% en 8% vindt deze actoren het meest geschikt. Ten opzichte van vorig jaar zijn deze percentages nauwelijks veranderd. Hulpinitiatieven van particulieren wordt door 11% aange-merkt als meest geschikte actor. Vooral stemmers op het CDA en GroenLinks blijken vertrouwen te hebben in deze actor.

5.5.2 Budgetbesteding van actoren

Een aantal van bovengenoemde actoren heeft de beschikking over een eigen budget. Dat zijn organisaties en instellingen als:

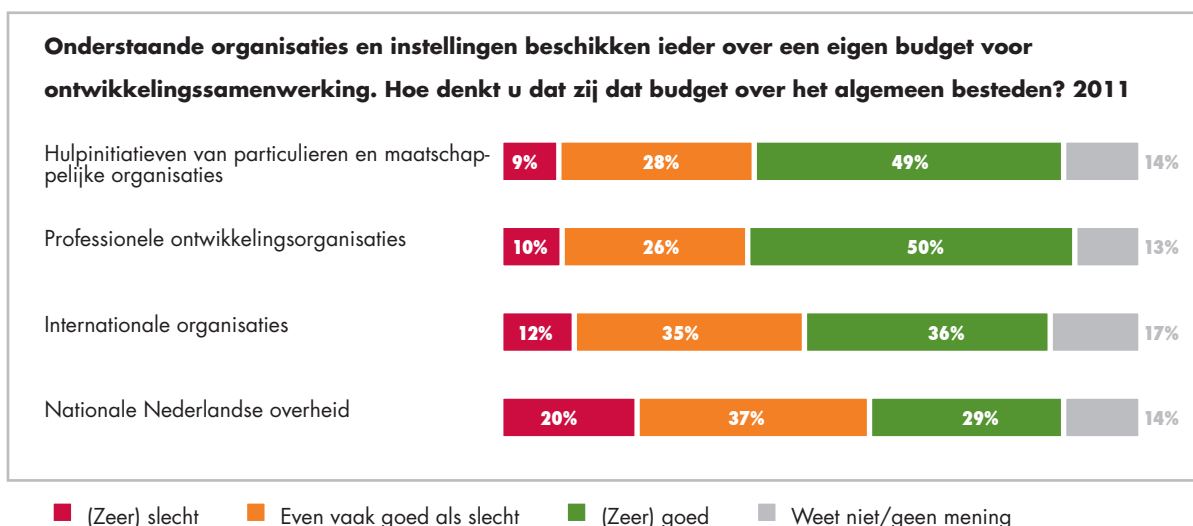
- internationale organisaties;
- de nationale Nederlandse overheid;
- professionele ontwikkelingsorganisaties (als Oxfam Novib, Hivos, Plan, Stop Aids Now en Terre des Hommes);
- hulpinitiatieven van particulieren en maatschappelijke organisaties (als bijvoorbeeld individuen, scholen, sportverenigingen en kerken).

Aan de respondenten is gevraagd hoe zij denken dat deze organisaties en instellingen hun geld besteden. Ze konden daarbij kiezen uit (zeer) slecht, even vaak goed als slecht, en (zeer) goed. In figuur 5.7 zijn de resultaten voor 2011 weergegeven.

Particulieren en professionele ontwikkelingsorganisaties besteden hun geld het best

De helft van de Nederlandse bevolking is van mening dat particulieren en professionele ontwikkelingsorganisaties hun budget goed tot zeer goed besteden. Ook heeft meer dan een derde vertrouwen in internationale organisaties: 36% denkt dat zij hun budget goed tot zeer goed besteden. Het minst tevreden is men over de nationale Nederlandse overheid: 29% denkt dat de overheid hun budget goed tot zeer goed besteedt.

Figuur 5.7 Budgetbesteding organisaties en instellingen

Het vertrouwen in hoe organisaties hun geld besteden is niet evenredig aan wat mensen de meest geschikte actor vinden om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven. Zo zagen we eerder dat internationale organisaties door een groot deel van de bevolking (46%) als meest geschikte actor worden gezien, terwijl slechts 36% er vertrouwen in heeft dat zij het budget goed besteden. Omgekeerd is het aandeel dat van mening is dat hulpinitiatieven van particulieren de meest geschikte actor zijn niet groot (11%), maar vindt wel de helft van de bevolking dat zij het budget goed tot zeer goed besteden. Het lijkt erop dat de omvang van een organisatie bepalend is voor de mate van vertrouwen in budgetbesteding.

Vertrouwen in budgetbesteding toegenomen

Ten opzichte van vorig jaar is het vertrouwen in de budgetbesteding van de verschillende organisaties toegenomen. In tabel 5.8 staan de percentages (zeer) goed weergegeven. Voor alle organisaties is te zien dat meer mensen anno 2011 van mening zijn dat deze organisaties hun budget goed tot zeer goed besteden. Daarmee liggen de percentages weer meer op het niveau van 2009, of in het geval van internationale organisaties en de nationale overheid zelfs nog iets hoger.

Tabel 5.8 Budgetbesteding, % (zeer) goed**

Onderstaande organisaties en instellingen beschikken ieder over een eigen budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoe denkt u dat zij dat budget over het algemeen besteden? % (Zeer) goed			
	2009	2010	2011
Professionele ontwikkelingsorganisaties	49%	43%*	50%*
Hulpinitiatieven van particulieren en maatschappelijke organisaties	49%	45%*	49%*
Internationale organisaties	33%	32%	36%*
Nationale Nederlandse overheid	28%	25%	29%*

* het betreft hier significante verschillen

** het betreft hier het aandeel respondenten dat de budgetbesteding als (zeer) goed beoordeelt, de percentages in deze tabel tellen daarom niet op tot 100%

SP- en PVV-stemmers weinig vertrouwen in budgetbesteding nationale overheid

Stemmers op de SP en de PVV denken minder vaak dat de nationale overheid hun budget (zeer) goed besteedt. Respectievelijk 23% en 15% is deze mening toegedaan tegenover gemiddeld 29%. Over de budgetbesteding van internationale organisaties blijken vooral VVD- en PVV-aanhangers en niet-stemmers somberder te zijn dan de overige politieke partijen. Over professionele ontwikkelingsorganisaties en hulpinitiatieven van particulieren zijn vrijwel alle partijen meer dan gemiddeld tevreden over de budgetbesteding, met uitzondering van de PVV- en de niet-stemmers.

6. Kennis van ontwikkelings-samenwerking

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk zoomt in op de kennis die Nederlanders hebben over organisaties die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking en wat ze wel en niet weten over millenniumdoelen. Paragraaf 6.2 gaat in op de bekendheid met de organisaties en paragraaf 6.3 op de bekendheid met de millenniumdoelen. Ook wordt gekeken in hoeverre de kennis verschilt onder de aanhangers van de verschillende politieke partijen.

6.2 Bekendheid ontwikkelingsorganisaties

Om zicht te krijgen op de bekendheid van Nederlanders met ontwikkelingssamenwerking is gevraagd naar welke organisaties men kan noemen die zich daarmee bezig houden. Het betrof hier een open vraag, waarvan de antwoorden achteraf zijn gecodeerd. In tabel 6.1 is te zien welke vijf organisaties als eerste spontaan genoemd worden. Ook zijn de gegevens van 2010 opgenomen, in de jaren daarvoor is deze vraag niet gesteld.

Tabel 6.1 Top 5 eerst genoemde organisaties**

Welke organisaties kunt u noemen die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking? Top 5 eerst genoemde organisaties:		
	2010	2011
Kan geen enkele organisatie noemen	32%	32%
Oxfam Novib	20%	22%
Unicef	20%	22%
Het Rode Kruis	3%	3%
Artsen zonder Grenzen	5%	2%*
Unesco	1%	2%

* het betreft hier een significant verschil

** de percentages tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf eerst genoemde organisaties worden vermeld

Bekendheid met organisaties niet groot

Een derde van de bevolking kan geen enkele organisatie noemen die zich bezig houdt met ontwikkelingssamenwerking. De kennis en de bekendheid van ontwikkelingsorganisaties is dus niet groot te noemen. Oxfam Novib en Unicef zijn nog de meest bekende organisaties: ruim één op de vijf Nederlanders weet één van deze organisaties spontaan te noemen. Ook vorig jaar waren dit de meest bekende organisaties. Wat verder opvalt is dat Artsen zonder Grenzen nog minder vaak dan vorig jaar spontaan genoemd wordt. De nummer 5 van dit jaar is Unesco, door 2% van de bevolking spontaan genoemd. Vorig jaar stond Cordaid op nummer 5, maar het percentage Nederlanders dat deze organisatie spontaan noemt is gezakt van 2% naar 1%. Andere organisaties worden door minder dan 2% spontaan genoemd, en zijn hier niet opgenomen.

Naast de eerstgenoemde organisaties is ook gekeken naar de totale naamsbekendheid. In tabel 6.2 is te zien hoe vaak de organisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking spontaan genoemd worden. Ook hier weer zijn de gegevens van 2010 en 2011 opgenomen.

Tabel 6.2 Top 5 naamsbekendheid organisaties**

Welke organisaties kunt u noemen die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking? Top 5 van alle genoemde organisaties:		
	2010	2011
Kan geen enkele organisatie noemen	32%	33%
Unicef	28%	31%
Oxfam Novib	29%	30%
Artsen zonder Grenzen	19%	11%*
Het Rode Kruis	10%	11%
Plan Nederland	7%	6%

* het betreft hier een significant verschil

** de percentages tellen niet op tot 100%, aangezien alleen de vijf meest bekende organisaties worden vermeld

Unicef en Oxfam Novib meest bekend

Maar liefst 33% van de bevolking kan geen enkele organisatie noemen die zich bezig houdt met ontwikkelingssamenwerking. Bijna een derde van de bevolking noemt spontaan Unicef (31%) of Oxfam Novib (30%) als gevraagd wordt naar een organisatie die zich bezig houdt met ontwikkelingssamenwerking. Ook in 2010 waren dit de meest bekende organisaties. Opvallend is dat sinds vorig jaar Artsen zonder Grenzen veel minder vaak spontaan genoemd wordt. Vorig jaar noemde nog 19% deze organisatie, dit jaar is dat gedaald naar 11%.

Eveneens door 11% wordt het Rode Kruis genoemd. De vijfde genoemde organisatie is Plan Nederland, door 6% genoemd.

Bekendheid organisaties en partijkeuze

Aanhangers van de PVV- en de niet-stemmers blijken relatief vaak geen enkele organisatie te kunnen noemen als het gaat om ontwikkelingssamenwerking: 45% van deze groepen kan geen enkele organisatie noemen, tegenover 33% gemiddeld. Stemmers op D66 en GroenLinks zijn het meest bekend met ontwikkelingsorganisaties, respectievelijk 18% en 15% van hen kan geen enkele organisatie noemen.

Opvallend is dat de bekendheid van ontwikkelingsorganisaties nogal verschilt per partij. Zo is het Rode Kruis weinig bekend onder aanhangers van het CDA (8% tegenover 11% gemiddeld) en juist wat vaker onder aanhangers van de PVV (14%). Artsen zonder Grenzen is niet zo bekend onder de PvdA'ers, maar wel bij de aanhang van het CDA, de VVD, D66 en GroenLinks. Oxfam Novib scoort vooral goed onder de stemmers op de PvdA, GroenLinks en D66, evenals een organisatie als Unicef. Plan Nederland is weinig bekend onder de aanhang van het CDA en de PVV, terwijl PvdA-, D66- en GroenLinks-stemmers deze organisatie meer dan gemiddeld noemen.

6.3 Bekendheid millenniumdoelen

In het jaar 2000 hebben de lidstaten van de Verenigde Naties afgesproken voor 2015 belangrijke vooruitgang te boeken op het gebied van armoede, onderwijs, gezondheid en milieu. Er zijn acht concrete doelstellingen vastgelegd: de zogenaamde millenniumdoelen. Het betreft de volgende doelstellingen:

- in 2015 zijn extreme armoede en honger uitgebannen;
- in 2015 gaan alle jongens en meisjes naar school;
- in 2015 hebben alle mannen en vrouwen dezelfde rechten;
- in 2015 is kindersterfte sterk afgenomen;
- in 2015 sterven er minder vrouwen door zwangerschap;
- in 2015 is de verspreiding van ziektes als aids en malaria gestopt;
- in 2015 leven meer mensen in een duurzaam leefmilieu;
- in 2015 is er meer eerlijke handel, schuldenverlichting en hulp.

Sinds de start van de Barometer is gevraagd naar de bekendheid van deze millenniumdoelen. Gevraagd is of men wel eens van de millenniumdoelen heeft gehoord. In tabel 6.3 is te zien hoe de bekendheid van de millenniumdoelen door de jaren heen verloopt.

Tabel 6.3 Bekendheid millenniumdoelen

Heeft u wel eens van de millenniumdoelen gehoord?						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ja	10%	12%	12%	23%*	22%	22%
Geloof van wel	16%	18%	21%*	24%*	27%	24%
Nee	69%	62%*	59%	45%*	45%	45%
Weet niet/geen mening	6%	9%*	8%	8%	7%	9%*
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* het betreft hier significante verschillen

Bekendheid niet groot, wel toegenomen in loop der tijd

Ruim één op de vijf Nederlanders (22%) heeft wel eens gehoord van de millenniumdoelen. Nog eens een kwart (24%) denkt wel eens gehoord te hebben van de millenniumdoelen. Bijna de helft van de Nederlanders (45%) heeft er nog nooit van gehoord. De bekendheid van de millenniumdoelen is in de loop der tijd toegenomen. Was eerder meer dan de helft van de bevolking niet op de hoogte van deze doelen, vanaf 2009 is dat percentage gedaald tot onder de 50%. Ook is sinds dat jaar de bekendheid verdubbeld, maar het niveau ervan blijft sindsdien gelijk. In vergelijking met andere Europese landen is de bekendheid van de millenniumdoelen in Nederland overigens zeer groot te noemen. Uit de Eurobarometer blijkt dat Nederland met afstand koploper is als het gaat om de bekendheid met de millenniumdoelen¹⁰.

Bekendheid millenniumdoelen het grootst onder GroenLinks- en D66-stemmers

Evenals de bekendheid met ontwikkelingsorganisaties blijken de aanhangers van GroenLinks en D66 ook hier het meest op de hoogte: respectievelijk 41% en 33% heeft wel eens van de millenniumdoelen gehoord, tegenover gemiddeld 22%. Ook de aanhangers van PvdA en SP scoren iets hoger dan gemiddeld. VVD'ers en CDA'ers scoren gemiddeld, terwijl onder PVV-stemmers en niet-stemmers de bekendheid met millenniumdoelen lager ligt dan gemiddeld (14%).

Een kwart kan minimaal één doel noemen

Evenals voorgaande jaren kan ongeveer een kwart van de Nederlandse bevolking minstens één van de millenniumdoelen noemen (zie tabel 6.4)¹¹. Sinds 2007 is de bekendheid van minimaal één millenniumdoel toegenomen tot aan 2009. Sinds 2009 zien we geen verdere toename meer.

Tabel 6.4 Minimaal één goed doel noemen

Minstens één goed millenniumdoel genoemd?						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Wel	12%	15%*	18%*	24%*	23%	23%
Niet	88%	85%*	82%*	76%*	77%	78%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* het betreft hier significante verschillen

D66- en GroenLinks-aanhangers scoren hoog

Aanhangers van D66 en GroenLinks kunnen veel vaker dan gemiddeld één van de millenniumdoelen noemen (respectievelijk 44% en 40%). Aanhangers van de overige partijen scoren rond het gemiddelde, met uitzondering van degenen die op de PPV hebben gestemd of niet hebben gestemd: zij kunnen minder vaak één van de millenniumdoelen noemen.

De bekendheid van de afzonderlijke millenniumdoelen door de jaren heen is weergegeven in tabel 6.5. De percentages hebben betrekking op de groep Nederlanders die minimaal één van de acht millenniumdoelen kan noemen. Dit was een open vraag en de antwoorden zijn gecodeerd. Hierbij is niet gelet op de exacte formulering van de millenniumdoelen, maar op de inhoud. Op basis daarvan zijn de antwoorden ingedeeld in categorieën die overeenkomen met de millenniumdoelen.

Tabel 6.5 Bekendheid millenniumdoelen (N=356)

Kunt u hieronder één of meer millenniumdoelen noemen? (Basis: iedereen die minimaal 1 van de 8 millenniumdoelen heeft genoemd)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Armoede en honger bestrijden	58%	49%	53%	46%	55%*	60%
Schoon drinkwater verzorgen, sloppenwijken en milieuvervuiling tegengaan	30%	32%	39%	35%	36%	36%
Scholing voor kinderen	34%	44%*	23%*	33%*	30%	32%
Kindersterfte bestrijden	6%	5%	10%*	21%*	21%	19%
Dodelijke ziektes zoals aids en malaria terugdringen	10%	9%	11%	15%*	13%	15%

Gelijke rechten voor mannen en vrouwen	7%	4%	6%	14%	13%	14%
Moedersterfte bestrijden	2%	3%	4%	12%*	11%	10%
Meer eerlijke handel, schuldenverlichting en hulp/ Mondiaal samenwerkingsverband voor ontwikkeling 12	12%	5%*	9%	6%	4%	4%

* het betreft hier significante verschillen

Bekendheid afzonderlijke doelen stabiel

Ten opzichte van vorig jaar is de bekendheid van de afzonderlijke millenniumdoelen nagenoeg gelijk gebleven. Het doel 'armoede en honger bestrijden' is met afstand nog steeds het meest bekende millenniumdoel onder de Nederlandse bevolking: 60% noemt dit. De doelen 'schoon drinkwater verzorgen, sloppenwijken en milieuvervuiling tegengaan' en 'scholing voor kinderen' volgen op gepaste afstand. Ook de volgorde van de bekendheid van de millenniumdoelen is gelijk gebleven, behalve dat dit jaar 'het terugbrengen van dodelijke ziektes zoals aids en malaria' net iets vaker genoemd wordt dan het doel 'gelijke rechten voor mannen en vrouwen', terwijl deze doelen vorig jaar door een gelijk percentage mensen werd genoemd.

7. Gedrag

7.1 Inleiding

Nadat we hebben gekeken naar de houding en kennis van de Nederlandse bevolking ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking is het ook interessant om te kijken of men het belang dat men hecht aan ontwikkelingssamenwerking ook omzet in gedrag. Daarover is een aantal vragen gesteld in de Barometer. Gevraagd is naar een aantal activiteiten die men mogelijk heeft ondernomen en of men ook geld doneert aan ontwikkelingsorganisaties. Deze aspecten van gedrag worden achtereenvolgens besproken in paragraaf 7.2 en 7.3. Ook van de gedragsaspecten wordt gekeken naar de verschillen en overeenkomsten tussen de aanhangers van de verschillende politieke partijen.

7.2 Deelname aan activiteiten

Om zicht te krijgen op de eigen bijdrage van Nederlanders aan ontwikkelingssamenwerking is gevraagd of men in de afgelopen 12 maanden heeft gedoneerd of deelgenomen aan andere activiteiten op dit gebied. Respondenten konden ook meerdere activiteiten aangeven. In tabel 7.1 staan de resultaten voor de jaren 2009 tot en met 2011 weergegeven.

Tabel 7.1 Deelname aan activiteiten**

Kunt u aangeven of u in de afgelopen 12 maanden aan onderstaande activiteiten heeft deelgenomen? (meerdere antwoorden mogelijk)			
	2009	2010	2011
Doneren van goederen (als bijvoorbeeld kleding, schoenen, computers, etc.)	34%	37%	40%
Geld geven via losse donaties aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking	38%	43%*	37%*
Meedoen aan een loterij die goede doelen steunt	34%	35%	36%
Fairtradeproducten kopen	22%	26%*	31%*

Bewust producten niet kopen waarvan bekend is dat ze op oneerlijke wijze of milieuvriendelijk geproduceerd worden	-	-	20%
Programma's kijken op tv, een artikel of boek lezen of via internet informatie zoeken over het leven in ontwikkelingslanden	15%	20%*	18%
Donateur zijn van één of meerdere ontwikkelingsorganisaties	20%	22%	17%*
Online mijn mening geven over ontwikkelingshulp en/of internationale politiek op een website etc.	-	-	11%
Ik doe aan duurzaam (en/of groen) beleggen, sparen, verzekeren of pensioen	-	-	9%
Me vrijwillig inzetten in Nederland voor een project, activiteit of organisatie	3%	4%*	4%
Meedoen aan een actie of activiteit, anders dan voor-noemde opties, rond ontwikkelingssamenwerking	3%	5%	3%
Vrijwilligerswerk verrichten in een ontwikkelingsland	1%	1%	1%
Ik heb een betaalde baan in de ontwikkelingssector	0%	0%	0%
Geen van deze	22%	22%	20%
Anders, namelijk:	1%	1%	2%
Weet niet/geen mening	6%	5%	5%

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages in deze tabel tellen niet op tot 100%

Driekwart van de Nederlanders geeft aan een persoonlijke bijdrage te leveren aan ontwikkelingssamenwerking

Een kwart van de bevolking geeft aan niet te hebben deelgenomen aan de voorgelegde activiteiten of weet niet of ze daaraan mee hebben gedaan. Dat betekent dat 75% op één of meerdere manieren een bijdrage zegt te hebben geleverd aan ontwikkelingssamenwerking. De populairste activiteit is het doneren van goederen: 40% van de ondervraagden heeft dat het afgelopen jaar gedaan. Geld geven via losse donaties (37%) en het meedoen aan een loterij die goede doelen steunt (36%) zijn daarna de meest verrichte activiteiten. Daarbij is het geld geven via losse donaties afgenomen ten opzichte van 2010. In 2010 was dit de populairste activiteit: 43% gaf wel eens geld via losse donaties.

Eerlijke handel is 'in'

Het kopen van fairtradeproducten wordt steeds populairder: in 2009 werd dat door 22% van de bevolking gedaan, in 2010 is dat gestegen naar 26% en in 2011 koopt 31% van de bevolking wel eens fairtradeproducten. Op de vijfde plaats staat een activiteit die in voorgaande jaren niet is voorgelegd, maar wel meteen door 20% wordt aangevinkt als ondernomen activiteit: het bewust niet kopen van producten waarvan bekend is dat ze op een oneerlijke wijze of milieuvriendelijke manier geproduceerd worden. Uit deze cijfers kan afgeleid worden dat er steeds meer aandacht en bewustzijn komt voor 'duurzaam en eerlijke handel'. Daarin spelen

uiteraard de media en de politiek een belangrijke rol door hier aandacht voor te vragen en zaken te belichten.

Minder donateurs van ontwikkelingsorganisaties

Ten opzichte van 2010 is het aandeel dat zegt donateur te zijn van één of meerdere ontwikkelingsorganisaties afgenomen. In 2010 gaf 22% aan donateur te zijn, in 2011 is dat gedaald naar 17%. Door 18% wordt wel eens naar een programma op tv gekeken of wordt een boek of artikel gelezen over ontwikkelingssamenwerking. Een andere activiteit (die eerder niet is voorgelegd) die door 11% wel eens wordt gedaan is het online een mening geven over ontwikkelingssamenwerking of internationale politiek, of duurzaam beleggen, sparen of een pensioen opbouwen (9%).

Verschillen in type activiteiten en partijkeuze

Van de top vijf van ontplooide activiteiten is gekeken naar verschillen tussen de aanhangers van de diverse politieke partijen. Deze blijken er zeer zeker te zijn. Het 'geld geven via losse donaties' blijkt vooral populair te zijn bij aanhangers van het CDA en GroenLinks, het 'mee-doen aan een loterij' vooral bij CDA- en PvdA-stemmers. GroenLinks en SP aanhangers ontplooiën (veel) vaker dan gemiddeld activiteiten als 'het doneren van goederen' en 'het bewust niet kopen van producten waarvan bekend is dat ze op een oneerlijke of milieuvriendelijke wijze geproduceerd worden'. Het 'kopen van fairtrade producten' is het meest populair bij aanhangers van GroenLinks en D66.

PVV-stemmers, en in iets mindere mate de niet-stemmers, blijken minder vaak dan gemiddeld deel te nemen aan de diverse activiteiten. Zij hebben dan ook vaker dan gemiddeld (16% en 13%, tegenover 25% gemiddeld) in het geheel niet deelgenomen aan activiteiten in de laatste 12 maanden.

Minder vaak grote bedragen als losse donaties

Aan degenen die aangeven donateur te zijn of geld te geven via losse donaties is gevraagd hoeveel zij in de afgelopen 12 maanden hebben gegeven aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. In tabel 7.2 staan de resultaten voor de afgelopen drie jaar weergegeven.

Tabel 7.2 Losse donaties aan goede doelen (N=684)

Hoeveel heeft u de afgelopen 12 maanden gegeven aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking en/of als donateur van een ontwikkelingsorganisatie?			
Basis: heeft losse donaties gedaan aan of is donateur van organisaties op het gebied van internationale samenwerking.			
	2009	2010	2011
1-10 euro	16%	16%	20%
11-20 euro	17%	16%	15%
21-50 euro	21%	20%	20%
51-100 euro	15%	17%	17%
101-250 euro	12%	15%	10%*
251-500 euro	4%	5%	5%
Meer dan 500 euro	2%	3%	3%
Weet niet/wil ik niet zeggen	13%	8%*	10%
Totaal	100%	100%	100%

* het betreft hier significante verschillen

Gaf vorig jaar nog 40% van de bevolking meer dan 50 euro als losse donatie aan een goed doel, dit jaar is dat percentage gedaald naar 35%. De daling zit vooral in de mensen die een bedrag tussen de 100 en 250 euro besteden. Dat percentage is gedaald van 15% naar 10%. Het aandeel Nederlanders dat meer dan 250 euro doneert is niet veranderd ten opzichte van vorig jaar (8%). Iets meer dan de helft van de Nederlanders geeft een bedrag tot 50 euro als zij een losse donatie geven voor een goed doel. Dit percentage is ongeveer gelijk aan het percentage van vorig jaar.

CDA aanhang vaker grote(re) donateur

Aanhangers van het CDA geven beduidend vaker een bedrag boven de 50 euro dan gemiddeld (47% tegenover 35% gemiddeld). Een bedrag tussen de 50 en 100 euro wordt relatief vaker door aanhangers van D66 gedoneerd, terwijl de grotere bedragen, tot 500 euro, vaker dan gemiddeld door CDA-stemmers wordt gedoneerd. Donateurs die meer dan 500 euro storten bevinden zich vooral onder de VVD- en D66-stemmers.

Aanhangers van de overige partijen doneren redelijk gemiddeld, met uitzondering van PVV- en de niet-stemmers. Zij doneren vaker dan gemiddeld een bedrag dat kleiner is dan 50 euro.

Aan de donateurs is ook gevraagd toe te lichten waarom zij dat hebben gedaan. De antwoorden op deze open vraag zijn gecategoriseerd. De top 5 van deze antwoordcategorieën staat weergegeven in tabel 7.3.

Tabel 7.3 Top vijf van redenen om (geld) te doneren/activiteiten te ondernemen (N=1146)

Wat was voor u aanleiding om (geld) te doneren en/of anderszins deel te nemen aan activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking? (meerdere antwoorden mogelijk)			
	2009	2010	2011
Weet niet/geen antwoord	40%	32%*	33%
Om medemens te helpen/steentje bij te dragen	23%	17%*	19%
Organisatie doet goed werk/goed doel (doel spreekt me aan/betrouwbare organisatie)	3%	6%*	8%
Collecte (op straat/langs de deur)	6%	6%	7%
Religieuze opvatting/overtuiging/principiële redenen/morele verplichting	3%	6%	5%

* het betreft hier significante verschillen

** de percentages tellen niet op tot 100%, alleen de vijf meest genoemde redenen worden vermeld

Een derde weet niet waarom zij geld geven/activiteiten ontplooiën

Als gevraagd wordt naar wat voor mensen de aanleiding is om geld te doneren of andere activiteiten te ondernemen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, is het meest opvallende dat een derde daar geen antwoord op weet. Mensen weten dus niet goed waarom ze geld geven of andere activiteiten ondernemen. Met andere woorden: het is maar de vraag of zij er bewust voor kiezen iets te geven of te doen aan ontwikkelingssamenwerking.

Overige redenen nauwelijks veranderd

Tweederde van de ondervraagden geeft wel aan waarom zij geld doneren of activiteiten ontplooiën. De meest genoemde reden, evenals voorgaande jaren, is dat zij het belangrijk vinden de medemens te helpen/een steentje bij te dragen: 19% noemt dit als reden. Redenen die verder nog genoemd worden zijn: de organisatie doet goed werk (8%), omdat er een collecte was (7%), of uit religieuze of principiële overtuigingen (5%).

BIJLAGE I

WEEGSPECIFICATIES

Weegspecificatie NL representatief	M6339 NCDO Barometer Internationale Samenwerking 2010
Representatief voor	Nederlandse bevolking 15-70 jaar
Weegsoort	Propensityweging (5 categorieën)
Weegvariabelen	
Mentality	Ja (mentaliteit)
Leeftijd	Ja: 15 t/m 24, 25 t/m 34, 35 t/m 44, 45 t/m 54, 55 t/m 64, 65 t/m 70.
Opleiding	Ja: hoog (wo/hbo) midden (havo/vwo/mbo/mavo), laag (lbo/basisonderwijs/geen opleiding)
Nielsen regio	Ja
Geslacht	Ja
Interacties	Ja
Minimum en maximum weegfactoren	0,27-4,40
Efficiëntie	78% (n voor weging: 1544 effectieve n na weging: 1197)
Opmerkingen	Peiling stemgedrag juni 2011 is in de weging meegenomen (18 t/m 70 jaar). Extra gecorrigeerd voor leeftijdscategorieën.

BIJLAGE II

RESPONSOVERZICHT

Totaaloverzicht: op basis van alle uitgenodigde respondenten

Uitgenodigd	Completes	Incompletes	Respons (gestart aan de vragenlijst)	Respons (gestart en vol- ledig ingevuld)
5120	1575*	586	40,1%	30,8%

* Na kwaliteitscontrole en opschoning van de data zijn voor verdere analyse 1544 respondenten overgebleven.

BIJLAGE III

ONTWIKKELING ISA-SCHAAL

Op verzoek van NCDO is in 2010 een schaal ontwikkeld die een maat is voor de attitude ten aanzien van internationale samenwerking. Input voor de schaal is een selectie van 18 vragen en stellingen uit de vragenlijst met betrekking tot de attitude ten aanzien van internationale samenwerking:

1	In hoeverre denkt u dat het verlenen van noodhulp eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	Bijdrage of effectiviteit
2	In hoeverre denkt u dat bewustwordingsactiviteiten rond ontwikkelingssamenwerking in Nederland eraan bijdragen een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	
3	In hoeverre denkt u dat het uitzenden van deskundigen eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	
4	In hoeverre denkt u dat het financieren van projecten gericht op maatschappijopbouw eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	
5	In hoeverre denkt u dat lobby en beleidsbeïnvloeding eraan bijdragen een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	
6	In hoeverre denkt u dat het financieren van projecten gericht op structurele armoedebestrijding eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	
7	In hoeverre denkt u dat het verstrekken van microkredieten eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?	
8	Draagt ontwikkelingssamenwerking naar uw idee bij aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden?	
9	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden is ook in het belang van de rijkere landen.	
10	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? De problemen in ontwikkelingslanden zijn zo groot dat we niet kunnen toekijken zonder te helpen.	
11	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Ontwikkelingslanden moeten hun problemen alleen oplossen.	
12	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Zolang in Nederland mensen in armoede leven, moet er geen geld naar ontwikkelingssamenwerking gaan.	
13	Hoe belangrijk is het, naar uw mening, om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen?	
14	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Dat arme landen arm zijn, komt mede door het beleid en het handelen van de rijkere landen.	Belang
15	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Geld geven aan ontwikkelingssamenwerking heeft zin.	

16	Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Het armoedeprobleem valt niet op te lossen.	Vallen af Overig
17	Sommige mensen vinden dat Nederland meer geld aan ontwikkelingshulp moet besteden, anderen vinden dat Nederland daaraan juist minder moet besteden. Wat vindt u, moet de Nederlandse ontwikkelingshulp vergroot worden, gelijk blijven of verminderd worden?	
18	De Nederlandse overheid besteedde in 2009 4,7 miljard euro aan ontwikkelingssamenwerking. Dat komt overeen met 0,8% van het BNP (Bruto Nationaal Product). In de jaren zeventig hebben de rijke landen (via de Verenigde Naties) afgesproken minstens 0,7 procent van hun BNP uit te trekken voor ontwikkelingssamenwerking. Vindt u dat het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden, gelijk moet blijven of verminderd moet worden?	

Factoranalyse 1

Met behulp van een exploratieve factoranalyse is bekeken of de items van de gekozen vragen-set een lading op 1 factor hebben.

Een factoranalyse met varimax rotatie levert 3 factoren op met een cluster van vragen die voldoende (> 0.4) lading op de factor hebben. De eerste factor heeft betrekking op de bijdrage of effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking (item 1 t/m 8 op de vorige pagina). De tweede factor heeft betrekking op het belang van internationale samenwerking (item 9 t/m 15 op de vorige pagina). De derde factor betreft de 2 budgetvragen (item 17 en 18 op de vorige pagina). De stelling 'Het armoedeprobleem valt niet op te lossen' laadt op geen van de 3 factoren.

Conclusie: met 2 sets van stellingen is verder geanalyseerd (de eerste 2 factoren). De vraag over het armoedeprobleem is afgevallen. De vragen over het budget eveneens, omdat die inhoudelijk te veel verschillen van de overige stellingen. In de factoranalyse kwamen deze twee vragen ook als een afzonderlijke factor naar voren. De vragen over het budget zijn gebruikt voor validatie van de nieuwe schaal. De hypothese was dat de nieuwe schaal goed differentieert tussen mensen die vinden dat het budget verlaagd moet worden, gelijk moet blijven of verhoogd moet worden.

Factoranalyse 2

De 2 sets van stellingen worden opnieuw met een factoranalyse geanalyseerd. Daaruit komen 2 factoren die de dezelfde 2 sets van stellingen van elkaar onderscheiden. In een vervolgstap wordt bekeken of er nog voldoende lading (> 0.4) is wanneer de oplossing van de factoranalyse gelimiteerd wordt op 1 factor. Het doel van deze analysestap is om te kijken of het vormen van 1 schaal met de totale set van items mogelijk is. Op 1 item na (Dat arme landen arm zijn, komt mede door het beleid en het handelen van de rijkere landen) blijken alle items voldoende lading te hebben op 1 factor. Het item met een relatief lage factorlading blijkt geen negatieve invloed op de schaal te hebben en derhalve wordt besloten om deze toch mee te nemen bij het construeren van de schaal score. Ten slotte wordt gekeken of de maat voor betrouwbaarheid van de schaal Cronbach's alpha voldoende groot is (> 0.7) om van een acceptabele interne consistentie te kunnen spreken.

De schaal wordt berekend met en zonder de vraag 'In hoeverre denkt u dat het verstrekken van microkredieten eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?'. Deze vraag is in 2010 toegevoegd. De Cronbach's alpha is 0,87 zonder deze vraag en 0,89 met deze vraag. Dit resultaat laat zien dat de onderlinge samenhang van de items voldoende sterk is om van deze set van items een schaal te maken.

Bij de berekening van de schaal score hebben alle items hetzelfde gewicht. De items hebben voldoende lading in de factoranalyse en de onderlinge correlaties tussen de items zijn hoog genoeg voor een hoge betrouwbaarheid (Cronbach's alpha), maar niet zo hoog dat je zou kunnen concluderen dat sommige items hetzelfde aspect meten.

Conclusie: de items 1 t/m 15 op de vorige pagina zijn gebruikt om een schaal score te berekenen die een maat is voor de attitude ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking. Het gemiddelde van de score op de items is getransformeerd naar een 0-100 schaal. Hoe hoger de score op de schaal hoe positiever de attitude ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking. De hypothese dat de schaal goed differentieert tussen mensen die vinden dat het budget verlaagd, gelijk of verhoogd moet blijven/worden, blijkt te kloppen (zie tabel 4.28 in het rapport).

BIJLAGE IV

TABELLEN

Tabel 1

Hoe belangrijk is het, naar uw mening, om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer onbelangrijk	74	5%	63	4%
Onbelangrijk	59	4%	68	4%
Ertussenin	400	27%	386	25%
Belangrijk	711	47%	677	44%
Zeer belangrijk	220	15%	308	20%
Weet niet/geen mening	37	2%	42	3%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 2

Welke organisaties kunt u noemen die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Amnesty International	20	1%	17	1%
AMREF Flying Doctors	1	0%	0	0%
Artsen zonder Grenzen	73	5%	33	2%
Compassion	2	0%	1	0%
Oxfam Novib	303	20%	337	22%
Cordaid	27	2%	20	1%
Dorcas Hulp Nederland	1	0%	1	0%
Fair Trade	3	0%	1	0%
Plan Nederland	22	1%	17	1%
Giro 555	1	0%	0	0%
Hivos	4	0%	4	0%
Het Rode Kruis	47	3%	45	3%
Humanitas	5	0%	2	0%
ICCO	3	0%	4	0%
Liliane Fonds	2	0%	5	0%
Memisa	23	2%	20	1%
Mensen in Nood	2	0%	10	1%
Orange Babies	3	0%	0	0%
Nationale Postcode Loterij	4	0%	9	1%
SOS Kinderdorpen	8	1%	2	0%
Terre des Hommes	11	1%	13	1%
UNESCO	21	1%	24	2%
War Child	16	1%	16	1%
ZOA Vluchtelingen zorg	3	0%	1	0%
Woord en Daad	11	1%	10	1%
WHO	1	0%	1	0%
Wilde Ganzen	1	0%	1	0%
Verenigde Naties	8	1%	6	0%
Unicef	294	20%	337	22%
Vluchtelingenwerk	1	0%	3	0%
Tearfund	1	0%	1	0%
Stichting DOEN	2	0%	0	0%
Stop Aids Now	3	0%	0	0%
Nederlandse Overheid/Ministerie	22	1%	14	1%
Kerk in Actie	5	0%	3	0%
Simavi	4	0%	10	1%
Overige antwoorden	59	4%	90	6%
Weet niet/geen antwoord	482	32%	487	32%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 3

Welke organisaties kunt u noemen die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Amnesty International	69	5%	49	3%
AMREF Flying Doctors	9	1%	9	1%
Artsen zonder Grenzen	282	19%	167	11%
Compassion	4	0%	6	0%
Oxfam Novib	441	29%	459	30%
Cordaid	75	5%	69	4%
Dorcas Hulp Nederland	8	1%	5	0%
Fair Trade	10	1%	5	0%
Plan Nederland	110	7%	97	6%
Giro 555	5	0%	0	0%
Hivos	13	1%	10	1%
Het Rode Kruis	150	10%	172	11%
Humanitas	13	1%	15	1%
ICCO	17	1%	16	1%
Liliane Fonds	18	1%	20	1%
Memisa	74	5%	67	4%
Mensen in Nood	17	1%	18	1%
Orange Babies	15	1%	7	0%
Nationale Postcode Loterij	17	1%	30	2%
SOS Kinderdorpen	35	2%	23	1%
Terre des Hommes	62	4%	46	3%
UNESCO	38	3%	40	3%
War Child	97	6%	74	5%
ZOA Vluchtelingen zorg	16	1%	12	1%
Woord en Daad	17	1%	16	1%
WHO	8	1%	10	1%
Wilde Ganzen	7	0%	17	1%
Verenigde Naties	27	2%	17	1%
Unicef	424	28%	478	31%
Vluchtelingenwerk	8	1%	7	0%
Tearfund	10	1%	9	1%
Stichting DOEN	7	0%	3	0%
Stop Aids Now	6	0%	1	0%
Nederlandse Overheid/Ministerie	33	2%	26	2%
Kerk in Actie	13	1%	13	1%
Simavi	12	1%	20	1%
Overige antwoorden	186	12%	236	15%
Weet niet/geen antwoord	482	32%	507	33%
Totaal Antwoorden	2834	189%	2775	180%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 4

Kunt u aangeven wat volgens u het grootste probleem is?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Economische omstandigheden	104	7%	88	6%
Gebrek aan goed beleid en goed openbaar bestuur	477	32%	545	35%
Conflicten en rampen	207	14%	179	12%
Sociale ongelijkheid	155	10%	141	9%
Gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke bronnen	388	26%	376	24%
Onevenwichtige bevolkingssamenstelling	47	3%	44	3%
Geen van bovenstaande	20	1%	24	2%
Anders, namelijk:	30	2%	23	1%
Weet niet/geen mening	72	5%	124	8%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 5

Welke van onderstaande Nederlandse/westerse organisaties en instellingen zijn volgens u het meest geschikt om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven?

	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Internationale organisaties	827	55%	715	46%
Nationale overheid	163	11%	226	15%
Lokale overheden als provincies en gemeenten	91	6%	94	6%
Bedrijfsleven	135	9%	129	8%
Professionele ontwikkelingsorganisaties	725	48%	758	49%
Maatschappelijke organisaties en instellingen	261	17%	271	18%
Hulpinitiatieven van particulieren	198	13%	174	11%
Geen van deze	69	5%	49	3%
Anders, namelijk:	22	1%	18	1%
Weet niet/geen mening	134	9%	235	15%
Totaal Antwoorden	2623	175%	2669	173%

Tabel 6

In hoeverre denkt u dat het financieren van projecten gericht op structurele armoedebestrijding eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	64	4%	55	4%
Vrijwel niet	137	9%	103	7%
Een beetje	438	29%	490	32%
Veel	589	39%	560	36%
Zeer veel	184	12%	230	15%
Weet niet/geen mening	88	6%	106	7%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 7

In hoeverre denkt u dat het financieren van projecten gericht op maatschappijopbouw eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	59	4%	55	4%
Vrijwel niet	102	7%	99	6%
Een beetje	489	33%	524	34%
Veel	613	41%	584	38%
Zeer veel	144	10%	169	11%
Weet niet/geen mening	93	6%	113	7%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 8

In hoeverre denkt u dat het verlenen van noodhulp eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	98	7%	126	8%
Vrijwel niet	334	22%	341	22%
Een beetje	585	39%	621	40%
Veel	336	22%	300	19%
Zeer veel	71	5%	61	4%
Weet niet/geen mening	76	5%	96	6%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 9

In hoeverre denkt u dat het uitzenden van deskundigen eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	46	3%	49	3%
Vrijwel niet	96	6%	104	7%
Een beetje	529	35%	569	37%
Veel	637	42%	577	37%
Zeer veel	125	8%	141	9%
Weet niet/geen mening	68	5%	103	7%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 10

In hoeverre denkt u dat lobby en beleidsbeïnvloeding eraan bijdragen een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	125	8%	95	6%
Vrijwel niet	312	21%	316	20%
Een beetje	636	42%	659	43%
Veel	277	18%	278	18%
Zeer veel	33	2%	44	3%
Weet niet/geen mening	118	8%	152	10%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 11

In hoeverre denkt u dat bewustwordingsactiviteiten rond ontwikkelingssamenwerking in Nederland eraan bijdragen een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	147	10%	128	8%
Vrijwel niet	344	23%	385	25%
Een beetje	630	42%	645	42%
Veel	226	15%	207	13%
Zeer veel	31	2%	52	3%
Weet niet/geen mening	122	8%	127	8%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 12

In hoeverre denkt u dat het verstrekken van microkredieten eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Helemaal niet	58	4%	67	4%
Vrijwel niet	113	8%	122	8%
Een beetje	443	30%	467	30%
Veel	551	37%	499	32%
Zeer veel	247	16%	266	17%
Weet niet/geen mening	89	6%	122	8%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 13

Zonder toelichting op hoogte budget] Wat vindt u, moet de Nederlandse ontwikkelingshulp vergroot worden, gelijk blijven of verminderd worden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Vergroot worden	108	7%	147	10%
Gelijk blijven	713	48%	744	48%
Verminderd worden	679	45%	653	42%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 14

Vindt u dat het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden, gelijk moet blijven of verminderd moet worden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Vergroot worden	122	8%	146	9%
Gelijk blijven	668	45%	694	45%
Verminderd worden	710	47%	705	46%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 15

Basis - Budget voor ontwikkelingssamenwerking moet vergroot worden				
Waarom vindt u dat het budget vergroot moet worden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Meer mensen helpen	0	0%	3	2%
Het is veel te weinig/niet genoeg	22	18%	17	12%
Wij hebben het hier goed/ wij kunnen het missen	31	26%	45	31%
Het is (hard) nodig/noodzakelijk	17	14%	32	22%
Betere verdeling van armoede/rijkdom	8	7%	12	8%
Meer gelijkheid/iedereen heeft recht op een eerlijke kans	10	8%	9	6%
Stelt (als voorwaarde) dat geld anders / beter besteed moet worden	11	9%	12	9%
Verantwoordelijkheid / (Morele) plicht als welvarend land	7	5%	24	16%
Respondent noemt norm die minimaal zou moeten gelden	22	18%	3	2%
Overige antwoorden	5	4%	33	23%
Weet niet/geen antwoord	17	14%	18	12%
Totaal Antwoorden	149	122%	208	143%
Totaal Ondervraagden	122	100%	146	100%

Tabel 16

Basis - Budget voor ontwikkelingssamenwerking moet gelijk blijven				
Waarom vindt u dat het budget gelijk moet blijven?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Is genoeg/goed zo	102	15%	90	13%
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	146	22%	139	20%
Andere (grotere) landen kunnen ook/meer geven	29	4%	48	7%
Stelt (als voorwaarde) dat geld anders/beter besteed moet worden	53	8%	87	12%
Afspraak is afspraak/verminderen is niet eerlijk	77	12%	36	5%
Geld komt op de verkeerde plek	18	3%	39	6%
Bodemloze put/het heeft geen zin	19	3%	17	2%
Het is (hard) nodig/noodzakelijk	33	5%	73	11%
Wij hebben het hier goed/wij kunnen het missen	31	5%	42	6%
Overige antwoorden	22	3%	41	6%
Weet niet/geen antwoord	205	31%	214	31%
Totaal Antwoorden	734	110%	825	119%
Totaal Ondervraagden	668	100%	694	100%

Tabel 17

Basis - Budget voor ontwikkelingssamenwerking moet verminderd worden				
Waarom vindt u dat het budget verminderd moet worden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	375	53%	339	48%
Bodemloze put/het heeft geen zin	74	10%	61	9%
Stelt (als voorwaarde) dat geld anders/beter besteed moet worden	57	8%	103	15%
Geld komt op de verkeerde plek	84	12%	114	16%
Andere (grotere) landen kunnen ook/meer geven	15	2%	19	3%
Houden aan de (internationale) norm/Nederland geeft boven de norm	33	5%	69	10%
Ontwikkelingslanden moeten zelf verantwoordelijk zijn voor ontwikkeling	13	2%	25	4%
Overige antwoorden	11	2%	18	3%
Weet niet/geen antwoord	78	11%	87	12%
Totaal Antwoorden	739	104%	836	119%
Totaal Ondervraagden	710	100%	705	100%

Tabel 18

Draagt ontwikkelingssamenwerking naar uw idee bij aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Ja	270	18%	233	15%
Deels wel en deels niet	881	59%	931	60%
Nee	246	16%	245	16%
Weet niet/geen mening	103	7%	135	9%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 19

Onderstaande organisaties en instellingen beschikken ieder over een eigen budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoe denkt u dat deze organisaties dat budget over het algemeen besteden?				
Internationale organisaties				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer slecht	55	4%	41	3%
Slecht	139	9%	140	9%
Even vaak goed als slecht	481	32%	536	35%
Goed	434	29%	516	33%
Zeer goed	49	3%	41	3%
Weet niet/geen mening	342	23%	269	17%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 20

Onderstaande organisaties en instellingen beschikken ieder over een eigen budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoe denkt u dat deze organisaties dat budget over het algemeen besteden?				
Nationale Nederlandse overheid				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer slecht	67	4%	56	4%
Slecht	187	12%	253	16%
Even vaak goed als slecht	530	35%	571	37%
Goed	358	24%	421	27%
Zeer goed	21	1%	23	2%
Weet niet/geen mening	336	22%	220	14%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 21

Onderstaande organisaties en instellingen beschikken ieder over een eigen budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoe denkt u dat deze organisaties dat budget over het algemeen besteden?				
Professionele ontwikkelingsorganisaties				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer slecht	58	4%	49	3%
Slecht	122	8%	113	7%
Even vaak goed als slecht	394	26%	405	26%
Goed	483	32%	613	40%
Zeer goed	164	11%	161	10%
Weet niet/geen mening	279	19%	203	13%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 22

Onderstaande organisaties en instellingen beschikken ieder over een eigen budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoe denkt u dat deze organisaties dat budget over het algemeen besteden?				
Hulpinitiatieven van particulieren en maatschappelijke organisaties				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer slecht	48	3%	35	2%
Slecht	86	6%	115	7%
Even vaak goed als slecht	407	27%	430	28%
Goed	489	33%	590	38%
Zeer goed	188	13%	163	11%
Weet niet/geen mening	282	19%	211	14%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 23

Heeft u wel eens van de millenniumdoelen gehoord?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Ja	325	22%	333	22%
Geloof van wel	400	27%	378	24%
Nee	671	45%	696	45%
Weet niet/geen mening	104	7%	137	9%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 24

Basis - Bekend met millenniumdoelen				
Kunt u hieronder één of meer millenniumdoelen noemen?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Noemt doel 1, armoede en honger	194	27%	214	30%
Noemt doel 2, scholing voor kinderen	105	14%	114	16%
Noemt doel 3, gelijke rechten voor mannen en vrouwen	46	6%	48	7%
Noemt doel 4, kindersterfte	74	10%	69	10%
Noemt doel 5, moedersterfte	39	5%	34	5%
Noemt doel 6, dodelijke ziektes zoals aids en malaria terugdringen	45	6%	52	7%
Noemt doel 7, meer mensen leven in een duurzaam leefmilieu	128	18%	128	18%
Noemt doel 8, meer eerlijke handel, schuldenverlichting en hulp	12	2%	13	2%
Respondent noemt geen concreet doel, maar weet wel waar het over gaat	0	0%	14	2%
Overige antwoorden	37	5%	26	4%
Weet niet/geen antwoord	357	49%	325	46%
Totaal Antwoorden	1037	143%	1038	146%
Totaal Ondervraagden	725	100%	711	100%

Tabel 25

Kunt u aangeven of u in de afgelopen 12 maanden aan onderstaande activiteiten heeft deelgenomen?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Donateur zijn van één of meerdere ontwikkelingsorganisaties	324	22%	267	17%
Geld geven via losse donaties aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking	638	43%	570	37%
Doneren van goederen	550	37%	614	40%
Programmas kijken op tv, een artikel of boek lezen of via internet informatie zoeken	303	20%	275	18%
Vrijwilligerswerk verrichten in een ontwikkelingsland	14	1%	15	1%
Me vrijwillig inzetten in Nederland voor een project, activiteit of organisatie	67	4%	60	4%
Fairtrade producten kopen	397	26%	484	31%
Meedoen aan een loterij die goede doelen steunt	525	35%	562	36%
Ik heb een betaalde baan in de ontwikkelingssector	2	0%	4	0%
Ik doe aan duurzaam (en/of groen) sparen, beleggen, verzekeren of heb een duurzaam (en/of groen) pensioen	0	0%	142	9%
Online mijn mening geven over ontwikkelingshulp en/of internationale politiek op een website, etc.	0	0%	165	11%
Bewust producten niet kopen waarvan bekend is dat ze op oneerlijke of milieuvriendelijke wijze geproduceerd worden	0	0%	303	20%
Meedoen aan een actie of activiteit, anders dan voornoemde opties, rond ontwikkelingssamenwerking	69	5%	50	3%
Geen van deze	336	22%	316	20%
Anders, namelijk:	19	1%	27	2%
Weet niet/geen mening	68	5%	82	5%
Totaal Antwoorden	3313	221%	3934	255%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 26

Basis - Heeft geld gegeven aan doel				
Hoeveel heeft u de afgelopen 12 maanden gegeven aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking en/of als donateur van een ontwikkelingsorganisatie?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
1-10 euro	124	16%	135	20%
11-20 euro	118	16%	102	15%
21-50 euro	151	20%	138	20%
51-100 euro	133	17%	114	17%
101-250 euro	113	15%	71	10%
251-500 euro	37	5%	33	5%
Meer dan 500 euro	21	3%	24	3%
Weet niet/wil ik niet zeggen	62	8%	68	10%
Totaal Ondervraagden	759	100%	684	100%

Tabel 27

Basis - Gedoneerd of aan activiteiten deelgenomen				
Wat was voor u de aanleiding om te doneren en/of deel te nemen aan activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Inzamelingsactie voor een aardbeving/ramp	36	3%	43	4%
Collecte (op straat/langs de deur)	62	6%	77	7%
Om medemens te helpen/steentje bij te dragen	189	17%	222	19%
Doe dit al jaren/gewoonte/automatisme/standaard bijdrage	40	4%	34	3%
Geen bijzondere aanleiding/rede	20	2%	28	2%
Het is belangrijk/nodig	47	4%	39	3%
Het gaat daar slecht	29	3%	23	2%
Wij hebben het goed/wij kunnen het missen	54	5%	46	4%
Religieuze opvatting/overtuiging/principiële redenen/morele verplichting	64	6%	54	5%
Schuldgevoel	21	2%	28	2%
Bepaalde actie/project van bekenden of gemeenschap	60	5%	50	4%
Verdelen van armoede/rijkdom	23	2%	14	1%
Organisatie doet goed werk/goed doel (doel spreekt me aan/betrouwbare organisatie)	69	6%	91	8%
Aandacht in de media/film/informatie over gelezen	12	1%	13	1%
Kans op iets wat men kan winnen	42	4%	25	2%
Overige antwoorden	68	6%	80	7%
Weet niet/geen antwoord	352	32%	374	33%
Totaal Antwoorden	1186	108%	1240	108%
Totaal Ondervraagden	1096	100%	1146	100%

Tabel 28

Aan wat voor type project(en) zou u uw geld geven?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Water	721	48%	697	45%
Landbouw	261	17%	266	17%
Onderwijs	649	43%	702	45%
Infrastructuur	71	5%	87	6%
Gezondheidszorg	733	49%	678	44%
Economie/ private sector	166	11%	136	9%
Goed bestuur	406	27%	443	29%
Vrouwenrechten	312	21%	325	21%
Klimaat en milieu	103	7%	129	8%
Veiligheid	88	6%	65	4%
Geen van bovenstaande	75	5%	89	6%
Anders, namelijk:	37	2%	31	2%
Weet niet/geen mening	88	6%	110	7%
Totaal Antwoorden	3710	247%	3757	243%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 29

In hoeverre voelt u zich betrokken bij wat er gebeurt in: De gemeente of regio waar u woont				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
In zeer geringe mate	123	8%	103	7%
In geringe mate	217	14%	282	18%
Ertussenin	539	36%	637	41%
In hoge mate	446	30%	386	25%
In zeer hoge mate	123	8%	81	5%
Weet niet/geen mening	53	4%	55	4%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 30

In hoeverre voelt u zich betrokken bij wat er gebeurt in: Nederland				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
In zeer geringe mate	106	7%	101	7%
In geringe mate	219	15%	215	14%
Ertussenin	550	37%	629	41%
In hoge mate	484	32%	485	31%
In zeer hoge mate	89	6%	65	4%
Weet niet/geen mening	51	3%	49	3%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 31

In hoeverre voelt u zich betrokken bij wat er gebeurt in: Europa				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
In zeer geringe mate	221	15%	219	14%
In geringe mate	365	24%	421	27%
Ertussenin	624	42%	614	40%
In hoge mate	200	13%	216	14%
In zeer hoge mate	33	2%	19	1%
Weet niet/geen mening	57	4%	55	4%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 32

In hoeverre voelt u zich betrokken bij wat er gebeurt in: De wereld				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
In zeer geringe mate	267	18%	263	17%
In geringe mate	351	23%	370	24%
Ertussenin	601	40%	602	39%
In hoge mate	193	13%	220	14%
In zeer hoge mate	32	2%	30	2%
Weet niet/geen mening	56	4%	59	4%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 33

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Zolang in Nederland mensen in armoede leven, moet er geen geld naar ontwikkelingssamenwerking gaan				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	158	11%	105	7%
Oneens	471	31%	463	30%
Noch eens, noch oneens	391	26%	436	28%
Eens	254	17%	274	18%
Zeer eens	174	12%	219	14%
Weet niet/geen mening	53	4%	47	3%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 34

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? De problemen in ontwikkelingslanden zijn zo groot dat we niet kunnen toekijken zonder te helpen				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	52	3%	45	3%
Oneens	121	8%	137	9%
Noch eens, noch oneens	403	27%	435	28%
Eens	638	43%	661	43%
Zeer eens	212	14%	207	13%
Weet niet/geen mening	74	5%	59	4%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 35

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Het armoedeprobleem valt niet op te lossen				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	49	3%	62	4%
Oneens	320	21%	369	24%
Noch eens, noch oneens	515	34%	557	36%
Eens	417	28%	393	25%
Zeer eens	126	8%	92	6%
Weet niet/geen mening	74	5%	72	5%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 36

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden is ook in het belang van de rijkere landen				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	37	2%	34	2%
Oneens	98	7%	100	6%
Noch eens, noch oneens	392	26%	391	25%
Eens	644	43%	738	48%
Zeer eens	222	15%	192	12%
Weet niet/geen mening	106	7%	89	6%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 37

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Ontwikkelingslanden moeten hun problemen alleen oplossen				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	238	16%	173	11%
Oneens	646	43%	668	43%
Noch eens, noch oneens	405	27%	480	31%
Eens	120	8%	112	7%
Zeer eens	36	2%	54	3%
Weet niet/geen mening	56	4%	57	4%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 38

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Geld geven aan ontwikkelingssamenwerking heeft zin				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	91	6%	98	6%
Oneens	209	14%	208	13%
Noch eens, noch oneens	470	31%	543	35%
Eens	527	35%	526	34%
Zeer eens	145	10%	104	7%
Weet niet/geen mening	58	4%	64	4%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 39

Hoe denkt u over onderstaande stellingen? Dat arme landen arm zijn, komt mede door het beleid en het handelen van de rijkere landen				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Zeer oneens	52	3%	50	3%
Oneens	236	16%	194	13%
Noch eens, noch oneens	406	27%	468	30%
Eens	475	32%	534	35%
Zeer eens	220	15%	202	13%
Weet niet/geen mening	110	7%	96	6%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 40

Kunt u aangeven wat in het algemeen uw mening is over ontwikkelingssamenwerking?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Ik ben een voorstander, omdat:	637	42%	668	43%
Ik ben een tegenstander, omdat:	243	16%	262	17%
Weet niet/geen mening	620	41%	614	40%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 41

Ik ben een voorstander van ontwikkelingssamenwerking, omdat				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Alle beetjes helpen/moet tot verbetering leiden	56	9%	25	4%
Bodemloze put/het heeft geen zin	3	0%	6	1%
Geld komt op de verkeerde plek	12	2%	6	1%
Eerst corruptie/geboortebeperving/situatie in ontwikkelingsland aanpakken	5	1%	7	1%
Alleen geld geven werkt niet/betere besteding van het geld/andere aanpak	31	5%	30	5%
Hulp bieden/we moeten elkaar helpen	147	23%	189	28%
Ieder mens heeft recht op een goed leven/eerlijke kans voor iedereen	171	27%	129	19%
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	8	1%	3	0%
Het is goed voor iedereen/de wereld	59	9%	95	14%
Wij hebben het goed/wij kunnen het missen	47	7%	40	6%
Hulp is nodig	61	10%	81	12%
Het gaat daar slecht	21	3%	12	2%
Verantwoordelijkheidsgevoel	25	4%	42	6%
Schuldgevoel	5	1%	10	1%
Verdelen van armoede/rijkdom	24	4%	25	4%
Overige antwoorden	33	5%	33	5%
Weet niet/geen antwoord	6	1%	6	1%
Totaal Antwoorden	713	112%	737	110%
Totaal Ondervraagden	637	100%	668	100%

Tabel 42

Ik ben een tegenstander van ontwikkelingssamenwerking, omdat				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Alle beetjes helpen/moet tot verbetering leiden	3	1%	0	0%
Bodemloze put/het heeft geen zin	58	24%	53	20%
Geld komt op de verkeerde plek	39	16%	75	29%
Eerst corruptie/geboortebeperving/situatie in ontwikkelingsland aanpakken	26	11%	47	18%
Alleen geld geven werkt niet/betere besteding van het geld/andere aanpak	32	13%	17	6%
Hulp bieden/we moeten elkaar helpen	2	1%	1	0%
Ieder mens heeft recht op een goed leven/eerlijke kans voor iedereen	0	0%	1	0%
Eerst eigen land/economie op orde krijgen	73	30%	48	18%
Het is goed voor iedereen/de wereld	0	0%	1	0%
Wij hebben het goed/wij kunnen het missen	0	0%	0	0%
Hulp is nodig	0	0%	1	0%
Het gaat daar slecht	0	0%	0	0%
Verantwoordelijkheidsgevoel	0	0%	1	1%
Schuldgevoel	0	0%	0	0%
Verdelen van armoede/rijkdom	3	1%	1	0%
Overige antwoorden	19	8%	25	10%
Weet niet/geen antwoord	5	2%	3	1%
Totaal Antwoorden	262	108%	274	105%
Totaal Ondervraagden	243	100%	262	100%

Tabel 43

Rekent u zichzelf op dit moment tot een kerk of geloofsgemeenschap?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Ja	452	30%	457	30%
Nee	982	65%	966	63%
Geen mening/wil ik niet zeggen	66	4%	122	8%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 44

Basis - Behoort tot geloofsgemeenschap				
Hoe vaak bezoekt u tegenwoordig diensten of vieringen van een kerk of geloofsgemeenschap?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
(Vrijwel) nooit	108	24%	99	22%
Een of enkele malen per jaar	120	27%	134	29%
Ongeveer 1 keer per maand	53	12%	57	12%
Ongeveer 1 keer per week	97	21%	103	23%
Vaker dan 1 keer per week	63	14%	48	10%
Geen mening/wil ik niet zeggen	11	2%	16	4%
Totaal Ondervraagden	452	100%	457	100%

Tabel 45

Op welke partij heeft u gestemd bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen (van 9 juni 2010)?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
CDA	0	0%	108	7%
PVDA	0	0%	197	13%
VVD	0	0%	214	14%
D66	0	0%	90	6%
GroenLinks	0	0%	85	6%
SP	0	0%	144	9%
SGP	0	0%	17	1%
ChristenUnie	0	0%	43	3%
PVV	0	0%	189	12%
rots Op Nederland	0	0%	4	0%
Partij voor de Dieren	0	0%	23	1%
Andere partij	0	0%	11	1%
Zeg ik liever niet	0	0%	81	5%
Geen enkele partij, ik heb niet gestemd	0	0%	252	16%
Weet niet/geen mening	0	0%	86	6%
Totaal Ondervraagden	0	100%	1544	100%

Tabel 46

Op welke partij zou u stemmen als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer gehouden zouden worden?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
CDA	127	8%	88	6%
PVDA	178	12%	141	9%
VVD	203	14%	196	13%
D66	56	4%	88	6%
GroenLinks	61	4%	58	4%
SP	50	3%	121	8%
SGP	17	1%	17	1%
ChristenUnie	49	3%	32	2%
PVV	100	7%	148	10%
Trots op Nederland	2	0%	0	0%
Partij voor de Dieren	10	1%	18	1%
Andere partij	8	1%	9	1%
Zeg ik liever niet	60	4%	64	4%
Geen enkele partij, ik zal niet gaan stemmen	234	16%	228	15%
Weet niet/geen mening	345	23%	335	22%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 47

Wat is uw geslacht?				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Man	734	49%	759	49%
Vrouw	766	51%	785	51%
Onbekend	0	0%	0	0%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 48

Nielsen-regio				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
3 grote gemeenten	168	11%	174	11%
West	437	29%	455	29%
Noord	160	11%	170	11%
Oost	317	21%	318	21%
Zuid	362	24%	370	24%
Randgemeenten	55	4%	55	4%
Onbekend	0	0%	1	0%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 49

Opleiding Voltooid				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Universiteit	111	7%	124	8%
Hoger beroepsonderwijs	258	17%	259	17%
Hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs	263	18%	264	17%
Middelbaar beroepsonderwijs	378	25%	361	23%
Middelbaar algemeen	135	9%	174	11%
Lagere beroepsonderwijs	283	19%	288	19%
Basisonderwijs	65	4%	64	4%
Geen opleiding	7	0%	9	1%
Onbekend	0	0%	0	0%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 50

Leeftijd gecategoriseerd				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
15 t/m 24	246	16%	251	16%
25 t/m 34	277	18%	256	17%
35 t/m 44	334	22%	328	21%
45 t/m 54	295	20%	316	20%
55 t/m 65	238	16%	300	19%
66 t/m 70	109	7%	93	6%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 51

Mentality				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Moderne burgerij	367	24%	354	23%
Opwaarts mobielen	194	13%	208	13%
Postmaterialisten	153	10%	146	9%
Nieuwe conservatieven	120	8%	137	9%
Traditionele burgerij	205	14%	214	14%
Kosmopolieten	152	10%	154	10%
Postmoderne hedonisten	173	12%	164	11%
Gemaksgeïntendeerden	136	9%	166	11%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 52

Meting				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
2010	1500	100%	0	0%
2011	0	0%	1544	100%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

Tabel 53

Opleiding				
	Meting 2010		Meting 2011	
	n	%	n	%
Hoog (WO/HBO)	369	25%	383	25%
Midden (HAVO/WO/MBO/MAVO)	776	52%	799	52%
Laag (LBO/Basisonderwijs/Geen Opleiding)	355	24%	362	23%
Totaal Ondervraagden	1500	100%	1544	100%

BIJLAGE V

VRAGENLIJST

Vragenlijst Barometer Internationale Samenwerking 2011

Introductie

Dit is een vragenlijst over Internationale Samenwerking. Men noemt dit ook wel ontwikkelings-samenwerking. Deze vorm van samenwerking is met name gericht op het bewerkstelligen van duurzame economische ontwikkeling, armoedebestrijding en het verbeteren van leefomstandigheden van mensen in arme landen.

Algemeen

Allen

V1.

Hoe belangrijk is het, naar uw mening, om mensen in arme landen te helpen zich te ontwikkelen?

1. Zeer onbelangrijk
2. Onbelangrijk
3. Ertussenin
4. Belangrijk
5. Zeer belangrijk
6. Weet niet / geen mening

Allen

V2.

Welke organisaties kunt u noemen die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking?

7. <5 open tekstvlakken>
8. Geen enkele

Problemen in ontwikkelingslanden

Allen

V3.

Hieronder wordt een aantal problemen genoemd die in ontwikkelingslanden (kunnen) spelen.

Kunt u aangeven wat volgens u het grootste probleem is?

<random tonen>

1. Economische omstandigheden
Bijvoorbeeld niet of slecht werkende (arbeids)markten, beperkte toegang tot de wereldhandel, inflatie, slecht / niet duurzaam gebruik van natuurlijke bronnen.
2. Gebrek aan goed beleid en goed openbaar bestuur
Bijvoorbeeld slecht en/of niet werkende overheidsinstellingen, corruptie, gebrek aan participatie van burgers, gebrek aan respect voor mensenrechten.
3. Conflicten en rampen
Bijvoorbeeld oorlog en geweld, natuurrampen, vluchtelingen.
4. Sociale ongelijkheid
Bijvoorbeeld het grote verschil tussen arm en rijk, de achterstelling van bepaalde groepen in de samenleving als vrouwen, minderheden, gehandicapten, de armsten.
5. Gebrek aan basisvoorzieningen en natuurlijke bronnen
Bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, onderwijs, voeding, gebrekkige infrastructuur en gebrek aan natuurlijke grondstoffen
6. Onevenwichtige bevolkingssamenstelling
Bijvoorbeeld hoge bevolkingsgroei, hoog sterftecijfer, migratie van platteland naar stad
7. Geen van bovenstaande
8. Anders, namelijk.....
9. Weet niet / geen mening

Actoren: wie?

Allen

V4.

Welke van onderstaande Nederlandse/ westerse organisaties en instellingen zijn volgens u het meest geschikt om ontwikkelingssamenwerking vorm te geven? (meerdere antwoorden mogelijk)

9. Internationale organisaties (als de Verenigde Naties, de Wereldbank en de Europese Unie)
10. Nationale overheid
11. Lokale overheden als provincies en gemeenten
12. Bedrijfsleven
13. Professionele ontwikkelingsorganisaties (als bijvoorbeeld Oxfam Novib, Hivos, Plan, Stop Aids Now, War Child en Terre des Hommes)
14. Maatschappelijke organisaties en instellingen (als bijvoorbeeld scholen, kerken en moskeeën, vakbonden, sportverenigingen, migrantenorganisaties, zorginstellingen, welzijnsorganisaties)
15. Hulpinitiatieven van particulieren
16. Geen van deze
17. Anders, namelijk....
18. Weet niet / geen mening

Vorm geven aan ontwikkeling: hoe?

Introscherm:

U krijgt nu een aantal werkwijzen van ontwikkelingsorganisaties voorgelegd. Kunt u telkens aangeven in hoeverre u denkt dat deze eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

(vraag 5a t/m 5g op aparte schermen random tonen)

Allen

V5a.

Structurele armoedebestrijding

Het verbeteren van de levensomstandigheden van mensen die in armoede leven door in te zetten op de verbetering van (toegang tot) gezondheidszorg, onderwijs, water en voedsel. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat kinderen van arme gezinnen elke ochtend kunnen ontbijten op school, en door te investeren in watervoorziening.

In hoeverre denkt u dat het financieren van projecten gericht op structurele armoedebestrijding eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

19. Helemaal niet
20. Vrijwel niet
21. Een beetje
22. Veel
23. Zeer veel
24. Weet niet / geen mening

Allen

V5b.

Maatschappijopbouw

Het bijdragen aan sterke maatschappelijke organisaties en democratische structuren in ontwikkelingslanden waardoor mensen meer zeggenschap krijgen over hun eigen leven. Bijvoorbeeld door een netwerkorganisatie van boeren te helpen opzetten zodat zij gezamenlijk kunnen opkomen voor hun belangen, of door organisaties van vrouwen in gezondheid en onderwijs te ondersteunen.

In hoeverre denkt u dat het financieren van projecten gericht op maatschappijopbouw eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

- 25. Helemaal niet
- 26. Vrijwel niet
- 27. Een beetje
- 28. Veel
- 29. Zeer veel
- 30. Weet niet / geen mening

Allen

V5c.

Noodhulp

Slachtoffers van rampen als droogte, overstroming en aardbevingen helpen met financiële steun, bijvoorbeeld via internationale hulporganisaties of partnerorganisaties in de landen zelf.

In hoeverre denkt u dat het verlenen van noodhulp eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

- 31. Helemaal niet
- 32. Vrijwel niet
- 33. Een beetje
- 34. Veel
- 35. Zeer veel
- 36. Weet niet / geen mening

Allen

V5d.

Uitzending van deskundigen

Ervaring en expertise van deskundigen uit Nederland inzetten om te helpen bij de opbouw van organisaties en bedrijven in ontwikkelingslanden

In hoeverre denkt u dat het uitzenden van deskundigen eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

- 37. Helemaal niet
- 38. Vrijwel niet
- 39. Een beetje
- 40. Veel
- 41. Zeer veel
- 42. Weet niet / geen mening

Allen

V5e.

Lobby en beleidsbeïnvloeding

Bij politici, andere beleidsmakers en het bedrijfsleven aandacht vragen voor problemen in ontwikkelingslanden. Bijvoorbeeld door er bij politici op aan te dringen belangrijke thema's op de agenda te zetten en het bedrijfsleven aan te sporen tot maatschappelijk verantwoord ondernemen.

In hoeverre denkt u dat lobby en beleidsbeïnvloeding eraan bijdragen een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

- 43. Helemaal niet
- 44. Vrijwel niet
- 45. Een beetje
- 46. Veel
- 47. Zeer veel
- 48. Weet niet / geen mening

Allen

V5f.

Bewustwordingsactiviteiten rond ontwikkelingssamenwerking (in Nederland)

Activiteiten om de betrokkenheid van burgers en organisaties bij structurele armoedebestrijding te versterken en om mensen te motiveren een bijdrage te leveren aan een rechtvaardige wereld zonder armoede. Bijvoorbeeld voorlichting en campagnes om mensen te wijzen op onrechtvaardigheden in de wereld.

In hoeverre denkt u dat bewustwordingsactiviteiten rond ontwikkelingssamenwerking in Nederland eraan bijdragen een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

- 49. Helemaal niet
- 50. Vrijwel niet
- 51. Een beetje

- 52. Veel
- 53. Zeer veel
- 54. Weet niet / geen mening

Allen

V5g.

Microkredieten

Kleine leningen die worden toegekend aan ondernemende mensen in ontwikkelingslanden met een laag inkomen. Zij kunnen meestal niet lenen bij traditionele banken. De grootte van een microkrediet ligt meestal tussen de €20 en €500. De lening wordt gebruikt om kleine bedrijfjes op te starten of een zetje in de goede richting te geven.

In hoeverre denkt u dat het verstrekken van microkredieten eraan bijdraagt een land te ontwikkelen en armoede te bestrijden?

- 55. Helemaal niet
- 56. Vrijwel niet
- 57. Een beetje
- 58. Veel
- 59. Zeer veel
- 60. Weet niet / geen mening

Budget ontwikkelingssamenwerking Nederlandse overheid

Allen

V6.

Sommige mensen vinden dat Nederland meer geld aan ontwikkelingshulp moet besteden, anderen vinden dat Nederland daaraan juist minder moet besteden. Wat vindt u, moet de Nederlandse ontwikkelingshulp vergroot worden, gelijk blijven of verminderd worden?

- 61. Vergroot worden
- 62. Gelijk blijven
- 63. Verminderd worden

<terugbladeren vanaf hier niet meer mogelijk>

Introscherm

We stellen u nu dezelfde vraag opnieuw, aangevuld met informatie over de actuele hoogte van het Nederlandse overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking in 2010.

Allen

V7.

De Nederlandse overheid besteedde in 2010 4,8 miljard euro aan ontwikkelingssamenwerking. Dat komt overeen met 0,8% van het BNP (Bruto Nationaal Product). In de jaren zeventig hebben de rijke landen (via de Verenigde Naties) afgesproken minstens 0,7 procent van hun BNP uit te trekken voor ontwikkelingssamenwerking.

Vindt u dat het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden, gelijk moet blijven of verminderd moet worden?

- 64. Vergroot worden
- 65. Gelijk blijven
- 66. Verminderd worden

Als V7=1

V8a.

Waarom vindt u dat het budget vergroot moet worden?

- 67. <open vraag>
- 68. Weet niet, geen mening

Als V7=2

V8b.

Waarom vindt u dat het budget gelijk moet blijven?

- 69. <open vraag>
- 70. Weet niet, geen mening

Als V7=3

V8c.

Waarom vindt u dat het budget verminderd moet worden?

- 71. <open vraag>
- 72. Weet niet, geen mening

Effectiviteit ontwikkelingssamenwerking

Allen

V9.

Draagt ontwikkelingssamenwerking naar uw idee bij aan een structurele verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden?

- 73. Ja
- 74. Deels wel en deels niet
- 75. Nee
- 76. Weet niet, geen mening

Allen

V10.

Onderstaande organisaties en instellingen beschikken ieder over een eigen budget voor ontwikkelingssamenwerking. Hoe denkt u dat zij dat budget over het algemeen besteden?

- 1. Internationale organisaties (als VN, Wereldbank en EU)
  - 2. Nationale Nederlandse overheid
  - 3. Professionele ontwikkelingsorganisaties (als Oxfam Novib, Hivos, Plan, Stop Aids Now en Terre des Hommes)
  - 4. Hulpinitiatieven van particulieren en maatschappelijke organisaties (als bijvoorbeeld individuen, scholen, sportverenigingen en kerken).
-
- 77. Zeer slecht
  - 78. Slecht
  - 79. Even vaak goed als slecht
  - 80. Goed
  - 81. Zeer goed

Millenniumdoelen

Allen

V11.

Heeft u wel eens van de millenniumdoelen gehoord?

- 82. Ja
- 83. Geloof van wel
- 84. Nee
- 85. Weet niet / geen mening

Als V11=1 of 2

V12.

Kunt u hieronder één of meer millenniumdoelen noemen?

86. <open tekstvlak>

Eigen gedrag

Allen

V13.

Kunt u aangeven of u in de afgelopen 12 maanden aan onderstaande activiteiten heeft deelgenomen? (u kunt meerdere activiteiten aanvinken)

1. Donateur zijn van één of meerdere ontwikkelingsorganisaties
2. Geld geven via losse donaties aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking
3. Doneren van goederen (als bijvoorbeeld kleding, schoenen, computers, etc.)
4. Programma's kijken op tv, een artikel of boek lezen of via internet informatie zoeken over het leven in ontwikkelingslanden
5. Vrijwilligerswerk verrichten in een ontwikkelingsland
6. Me vrijwillig inzetten in Nederland voor een project, activiteit of organisatie gericht op ontwikkelingssamenwerking
7. Fairtrade producten kopen
8. Meedoen aan een loterij die goede doelen steunt
9. Ik heb een betaalde baan in de ontwikkelingssector
10. Ik doe aan duurzaam (en/of groen) sparen, beleggen, verzekeren of heb een duurzaam (en/of groen) pensioen
11. Online mijn mening geven over ontwikkelingshulp en/of internationale politiek op een website, blog of via Twitter
12. Bewust producten niet kopen waarvan bekend is dat ze op oneerlijke of milieuvriendelijke wijze geproduceerd zijn
13. Meedoen aan een actie of activiteit, anders dan voornoemde opties, rond ontwikkelingssamenwerking. (bijvoorbeeld het bezoeken van debat of lezing, deelnemen aan een uitwisselingsprogramma, handtekeningenactie, etc.)
14. Geen van deze
15. Anders, namelijk.....
16. Weet niet / geen mening

Als V13=1 of 2

V14.

Hoeveel heeft u de afgelopen 12 maanden gegeven aan een goed doel op het gebied van ontwikkelingssamenwerking en/of als donateur van een ontwikkelingsorganisatie?

- 87. 1-10 euro
- 88. 11-20 euro
- 89. 21-50 euro
- 90. 51-100 euro
- 91. 101-250 euro
- 92. 251-500 euro
- 93. Meer dan 500 euro
- 94. Weet niet / wil ik niet zeggen

Als V13=1 t/m 13 en/of 15 (anders namelijk)

V15.

Wat was voor u de aanleiding om (geld) te doneren en/of anderszins deel te nemen aan activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking?

- 95. <open tekstvak>
- 96. Weet niet / geen mening

Thema's: welke?

Allen

V16.

Stel dat u 150 euro mag besteden aan drie goede doelen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Aan wat voor type project(en) zou u uw geld geven?

U kunt het geld verdelen over maximaal 3 type projecten, maar u mag ook alles aan één project geven.

Respondent mag minimaal 1 en maximaal 3 type(n) project(en) aankruisen.

Respondent kan geen bedrag opgeven.

<random tonen>

- 97. Water (Sanitaire voorzieningen, aanleg waterputten, irrigatieprojecten, bouw van dijken.)

98. Landbouw (Verbetering landbouwgrond, kennisuitwisseling boeren, levering moderne machines.)
99. Onderwijs (Bouw van scholen, beter lesmateriaal, opleiden van docenten.)
100. Infrastructuur (Aanleg van wegen, havens en vliegvelden, ict-projecten.)
101. Gezondheidszorg (Bouw van ziekenhuizen, levering van medicijnen, opleiden van artsen.)
102. Economie/ private sector (Stimulering bedrijfsleven, investeren in economie, eerlijke handel, opheffen handelsbarrières.)
103. Goed bestuur (Tegengaan van corruptie, opbouw rechtsstaat.)
104. Vrouwenrechten (Stimulering kies- en stemrecht, vrije keuze om al dan niet zwanger te worden, bestrijding geweld tegen vrouwen, alle meisjes naar school.)
105. Klimaat en milieu (Ondersteuning van landen om zich te kunnen aanpassen aan klimaatverandering, stimulering duurzame energie, bescherming natuur.)
106. Veiligheid (Vredesmissies, training van politie, conflictpreventie.)
107. Anders, namelijk: <open tekstvlak, niet coderen>
108. Geen van bovenstaande
109. Weet niet / geen mening

Mondiale oriëntatie

Allen

V17.

In hoeverre voelt u zich betrokken bij wat er gebeurt in:

1. De gemeente of regio waar u woont
2. Nederland
3. Europa
4. De wereld

110. In zeer geringe mate

111. In geringe mate

112. Ertussenin

113. In hoge mate

114. In zeer hoge mate

115. Weet niet/geen mening

Stellingen over ontwikkelingssamenwerking

Allen

V18.

Hoe denkt u over onderstaande stellingen?

- 116. Zeer oneens
- 117. Oneens
- 118. Noch eens, noch oneens
- 119. Eens
- 120. Zeer eens
- 121. Weet niet/geen mening

<Stellingen random tonen, verdelen over twee schermen>

1. Zolang in Nederland mensen in armoede leven, moet er geen geld naar ontwikkelingssamenwerking gaan
2. De problemen in ontwikkelingslanden zijn zo groot dat we niet kunnen toekijken zonder te helpen
3. Het armoedeprobleem valt niet op te lossen
4. Het oplossen van armoede in ontwikkelingslanden is ook in het belang van de rijkere landen
5. Ontwikkelingslanden moeten hun problemen alleen oplossen
6. Geld geven aan ontwikkelingssamenwerking heeft zin
7. Dat arme landen arm zijn, komt mede door het beleid en het handelen van de rijkere landen

---

Allen

V19.

In discussies over ontwikkelingssamenwerking wordt vaak gesproken van voor- en tegenstanders. Kunt u aangeven wat in het algemeen uw mening is over ontwikkelingssamenwerking?

- 122. Ik ben een voorstander van ontwikkelingssamenwerking, omdat .....
- 123. Ik ben een tegenstander van ontwikkelingssamenwerking, omdat .....
- 124. Weet niet / geen mening

Allen

V20.

Kunt u aangeven in welke mate u het eens of oneens bent met de volgende stellingen?

- 125. Zeer oneens
- 126. Oneens

127. Noch eens, noch oneens

128. Eens

129. Zeer eens

130. Weet niet/geen mening

<Stellingen random tonen, verdelen over twee schermen>

1. Ik denk dat veel mensen in de wereld arm zijn omdat ze niet hard genoeg werken
2. Het is acceptabel dat sommige mensen meer kansen krijgen dan anderen
3. De sterken in een samenleving moeten de zwakken helpen
4. Mijn persoonlijke situatie wordt mede bepaald door wat er elders in de wereld gebeurt
5. Ik denk dat ik met mijn handelen hier invloed heb op het leven van mensen in andere landen
6. Ik ben op de hoogte van wat er gebeurt in andere landen van de wereld
7. Er is niets wat ik persoonlijk kan doen om de armoede in ontwikkelingslanden te verminderen
8. Nieuwsberichten over het leven van mensen in ontwikkelingslanden vind ik niet interessant
9. Als ik omstandigheden zie waarin sommige mensen in de wereld leven, dan voel ik een verantwoordelijkheid om daar iets aan te doen

---

Allen

V21.

Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen?

Wilt u een antwoord geven van 0 tot 10 waarbij 0 betekent dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn en 10 dat de meeste mensen te vertrouwen zijn.

Je kunt niet voorzichtig
genoeg zijn

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- (Weet niet)

De meeste mensen zijn
te vertrouwen

Allen

V22.

Denkt u dat de meeste mensen zouden proberen misbruik van u te maken als zij daartoe de kans krijgen, of zouden zij proberen eerlijk te zijn?

De meeste mensen
zouden proberen
misbruik van mij
te maken

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- (Weet niet)

De meeste mensen
zouden proberen
eerlijk te zijn

Allen

V23.

Denkt u dat mensen meestal behulpzaam proberen te zijn of denkt u dat zij meestal aan zichzelf denken?

Mensen denken meestal
aan zichzelf

0 1 2 3 4 5 6
- (Weet niet)

Mensen proberen meestal
behulpzaam te zijn

7 8 9 10

Allen

V24.

Kunt u op een schaal van 0 tot 10 aangeven hoeveel vertrouwen u persoonlijk heeft in elk van onderstaande instellingen?

Wilt u een antwoord geven van 0 tot 10 waarbij 0 betekent dat u helemaal geen vertrouwen heeft in een instelling en 10 dat u volledig vertrouwen heeft.

Hoeveel vertrouwen heeft u in ...

... het Nederlands parlement

... het rechtsstelsel

... de politie

... politici

... politieke partijen

... het Europees parlement

... de Verenigde Naties

Helemaal geen vertrouwen

0 1 2 3 4 5 6
- (Weet niet)

Volledig vertrouwen

7 8 9 10

Achtergrondvariabelen

Allen

V25.

Rekent u zichzelf op dit moment tot een kerk of geloofsgemeenschap?

131. Ja

132. Nee

133. Geen mening/wil ik niet zeggen

Als V25=1

V26.

Hoe vaak bezoekt u tegenwoordig diensten of vieringen van een kerk of geloofsgemeenschap?

- 134. (Vrijwel) nooit
- 135. Een of enkele malen per jaar
- 136. Ongeveer 1 keer per maand
- 137. Ongeveer 1 keer per week
- 138. Vaker dan 1 keer per week
- 139. Geen mening/wil ik niet zeggen

Allen

V27.

Op welke partij heeft u gestemd bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen (van 9 juni 2010)?

<Random tonen>

<1 antwoord mogelijk>

- 140. CDA
- 141. PVDA
- 142. VVD
- 143. D66
- 144. GroenLinks
- 145. SP
- 146. SGP
- 147. ChristenUnie
- 148. PVV
- 149. Trots Op Nederland
- 150. Partij voor de Dieren

<Niet random tonen>

- 151. Andere partij
- 152. Zeg ik liever niet
- 153. Geen enkele partij, ik heb niet gestemd
- 154. Weet niet/geen mening

Allen

V28.

Op welke partij zou u stemmen als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer gehouden zouden worden?

<Random tonen>

<1 antwoord mogelijk>

155. CDA

156. PVDA

157. VVD

158. D66

159. GroenLinks

160. SP

161. SGP

162. ChristenUnie

163. PVV

164. Partij voor de Dieren

<Niet random tonen>

165. Andere partij

166. Zeg ik liever niet

167. Geen enkele partij, ik zal niet gaan stemmen

168. Weet niet/geen mening

Postbus 94020
1090 GA Amsterdam
onderzoek@ncdo.nl
www.ncdo.nl

NCDO betreft mensen in Nederland bij internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling en ondersteunt hen daarbij met informatie en adviezen. NCDO laat onderzoek uitvoeren naar de betrokkenheid binnen de Nederlandse samenleving bij internationale samenwerking. Een overzicht van de onderzoeken van NCDO kunt u vinden op www.ncdo.nl/onderzoek

